

JAARGANG 37, NUMMER 62

BULLETIN WIJNANDSRADE

UITGAVE HEEMKUNDEVERENIGING
VRIENDEN VAN WIJNANDSRADE

Bulletin Wijnandsrade

Jaargang 37, nummer 62 (winter 2018)

Uitgave van de heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade
Redactie-adres: Wiel Oehlen, Goswijnstraat 2, 6367 EB Voerendaal
(w.oehlen@kpnmail.nl)

‘Bulletin Wijnandsrade’ is een uitgave van de heemkundevereniging ‘Vrienden van Wijnandsrade’. Het bevat nieuws, opstellen, fotoreportages, interviews en historische en heemkundige artikelen. Het centrale thema van het blad is: ‘Wijnandsrade in de ruimste zin van het woord’. Het doel van ‘Bulletin Wijnandsrade’ is kennis over ons dorp (historie, cultuur en natuur) te verspreiden en te stimuleren. Het blad verschijnt twee keer per jaar.

Wilt u ook een artikel schrijven?

Wilt u reageren?

Ook interesse en inspiratie?

Lever dan uw bijdrage of reactie in bij ons redactie-adres of mail naar: w.oehlen@kpnmail.nl. Mocht u in het bezit zijn van oude foto’s, kaarten, prenten, artikelen, enz., die betrekking hebben op Wijnandsrade en die u verantwoord in beheer wilt geven of wilt laten kopiëren, scannen of fotograferen; neem dan contact op met een van onze bestuursleden. Hetzelfde geldt voor historische attributen of (mogelijke) archeologische vondsten uit de bodem in en rondom Wijnandsrade. De namen en telefoonnummers van onze bestuursleden staan achter in dit bulletin.

Druk

Drukkerij Jacobs, Schimmert

Bij de voor- en achterpagina

De velden achter boerderij ‘de Nieuwe Bongard’, nabij de laatste restanten van de voormalige ‘hoeve De Velde’ (foto: Kirsti Heijnen)

Bulletin Wijnandsrade

Contributie

'Bulletin Wijnandsrade' verschijnt twee keer per jaar. Een abonnement c.q. het lidmaatschap van de Vrienden van Wijnandsrade bedraagt (minimaal) € 15,- per jaar (de meeste leden betalen spontaan een hoger bedrag). Wij gaan ervan uit dat de leden die 'Bulletin Wijnandsrade' per post ontvangen dit bedrag zelf spontaan verhogen tot (minimaal) € 18,50.

Mocht u de contributie over 2018 nog niet naar ons hebben overgemaakt, dan verzoeken wij u dit alsnog te doen. Wij werken niet meer met acceptgiro's van de bank. U kunt uw financiële bijdrage overmaken op ons banknummer NL 43 RABO 013 77 36 371.

Inhoud van deze editie

In memoriam (bestuur)	Pag.	2
Mia Coenen-Frissen honderd jaar (bestuur)	Pag.	3
Verenigingsnieuws najaar 2018 (Jo Luijten)	Pag.	4
Gemeente archieven (redactie)	Pag.	8
Algemene ledenvergadering 2019 (bestuur)	Pag.	8
Opstelwedstrijd om de pater van der Zee Trofee (jury)	Pag.	11
Rinus aan het woord (Rinus van den Nieuwenhof)	Pag.	17
Afscheid Jo Berger (Wilfried Dabekaussen)	Pag.	21
Een erfenis met een Wijnandsraads tintje (Jos L'Ortye)	Pag.	23
Sjpreuke van mooder (Jo Luijten en Wiel Oehlen)	Pag.	34
Het Spaanse griepvirus H1N1 hield aan de grens van Wijnandsrade geen halt (Jos Linssen en Jack Jetten)	Pag.	41
Gemengd nieuws (Jack Jetten)	Pag.	52
Treurig (redactie)	Pag.	56
Swierse herinneringen (Wiel Oehlen)	Pag.	57

Als het om meer dan alleen drukwerk gaat!

In memoriam

Mia Erkens-Herdich

Wij kregen bericht van het overlijden van mevrouw Anna Maria Catharina (Mia) Erkens-Herdich op 15 mei 2018. Zij is woonachtig geweest aan de Hellebroekerweg en zij was bestuurslid van de Stichting Vrienden van Wijnandsrade bij de oprichting in december 1981. Deze functie heeft zij enkele jaren behouden, daarna nam zij stilletjes afscheid. Mia was toen al vanaf 1970 weduwe van Zef Erkens en de kinderen waren al lang het huis uit. Zij zag haar bestuurslidmaatschap ook als een middel om betrokken te blijven bij het dorpsleven.

Zij onderscheidde zich door haar hartelijkheid en belangstelling voor de activiteiten van de Vrienden op historisch en heemkundig terrein. Zij was knap in het vervaardigen van prachtige geslepen voorstellingen en teksten in glas, waarmee zij menigeen verblijdde. Het contact met onze heemkundevereniging is helaas verloren gegaan nadat zij verhuisd was uit het dorp. Haar laatste verblijf was in het hospice Martinus te Mechelen, alwaar zij vredig is overleden. Zij laat drie kinderen en vier kleinkinderen na. Zij wilde graag dat de uitvaartdienst zou plaatsvinden in de parochiekerk H. Stephanus te Wijnandsrade voorafgaande aan de crematie. Dat heeft plaatsgevonden op zaterdag 19 mei. Daar is op waardige wijze afscheid van haar genomen. Wij zullen de herinnering aan haar leven houden. Zij moge rusten in vrede.

Het bestuur

Mia Coenen-Frissen honderd jaar

Op 1 augustus 2018 mocht Mia Coenen-Frissen uit de Zinkenstraat haar honderdste verjaardag vieren. Mevrouw Coenen-Frissen werd een eeuw geleden in Hulsberg geboren, als tweede uit een gezin van elf kinderen. Op tweejarige leeftijd is zij verhuisd naar Nuth. Na het doorlopen van de lagere school en de naaischool heeft zij als zelfstandige naaister bij de mensen thuis gewerkt. Zij deed daarbij alles zelf, van het maken van kleren tot verstelwerk. Op 12 februari 1944 is zij in de parochiekerk van Nuth getrouwd met Hub (Hubertus) Coenen uit Wijnandsrade en bij gelegenheid daarvan naar ons mooie dorpje verhuisd. Sindsdien is zij altijd in Wijnandsrade blijven wonen, eerst in 'huize Akkermans', waarna in de pastorie aan de toenmalige Raadhuisstraat (bij pastoor Dekkers), waarna achtereenvolgens (tot 1954) aan de Oudenboschstraat, de Hellebroekerweg en de Zinkenstraat. Mia is de moeder van vier kinderen, twee jongens en twee meisjes, en de trotse grootmoeder van vijf kleinkinderen en de achtergrootmoeder van maar liefst tien achterkleinkinderen. In 1976 is haar man Hub plotseling overleden, waarna zij er alleen voor stond. In 2003 is zij met haar jongste dochter Marlie naar de Zinkenstraat verhuisd, alwaar zij nu nog altijd zelfstandig woont, waar nodig bijgestaan door de Thuiszorg en haar nageslacht.

Voor zover ons bekend is mevrouw Coenen-Frissen de eerste inwonster van Wijnandsrade die de gezegende leeftijd van honderd jaar heeft bereikt. Van harte gefeliciteerd met deze mijlpaal en nog vele jaren in een zo goed mogelijke gezondheid.

Het bestuur

Verenigingsnieuws najaar 2018

In memoriam

In de tweede helft van 2018 willen wij ons lid Paul van de Veen herdenken die op 26 augustus op 68 jarige leeftijd is overleden. Paul was gedurende een lange tijd op verschillende manieren actief voor de vereniging. Zo regelde hij voor ons in Sittard de jaarlijkse pelgrimage naar de Basiliek en zorgde hij na de eredienst voor vla en koffie in het klooster. Verder was hij trouw aanwezig tijdens de jaarvergaderingen en maakte hij deel uit van de kascontrolecommissie. De commissie 'Lief en Leed' heeft namens de heemkundevereniging op passende wijze haar medeleven betuigd.

'Dankjewel middag' Algemeen Bestuur

Het Algemeen Bestuur is het hele jaar in de weer om de vereniging, met haar 260 leden, in goede banen te leiden. Iedereen doet dat op zijn of haar manier, adviserend en/of uitvoerend. Daarom is het goed om één keer per jaar voor een andere wijze van samenkomst te kiezen en wel in de vorm van een gezellig samenzijn. Als locatie werd dit jaar gekozen voor herberg 'In den Haversack' te Nuth. Die middag werden de aanwezige bestuursleden, naast vla en koffie, getrakteerd op een ludieke quiz waarbij parate kennis over vooral Limburgse wetenswaardigheden een ware beproeving bleek. Het digitaal 'foetele' (vals spelen) via de smartphones bleek een hardnekkig euvel dat snel werd opgelost door de organiserende dames Esther Steins, Ria Marell en Karien Goessens. Zij verdienen een compliment voor deze geslaagde middag. Voor 2019 staat deze bijeenkomst gepland op zondag 2 juni.

Schooltuin "t Paradijsje'

Het gaat prima met dit project dat enkele jaren geleden is gestart om vooral de leerlingen van basisschool Sint Stefanus kennis te laten maken met groenten en gewassen, die normaliter in de supermarkten in het schap liggen. Inmiddels wordt er in Wijnandsrade elke zaterdagochtend gretig geplant, geklust, gezaaid en gemaaid. En volop geoogst, het hele jaar door. In 't Paradijsje leren de scholieren dat groente niet uit een potje van de Jumbo komt én worden er bruggen geslagen. Tussen de jongere en oudere generatie en tussen 'nieuwe' en 'oude' Limburgers. Bedoeld is hiermee ook de deelname van zo'n zes asielzoekers / statushouders die met veel enthousiasme hun bijdrage leveren aan het onderhoud van deze volkstuin. Niet alleen doen ze veel kennis op over het planten en oogsten

van inheemse planten, groenten en fruit, maar leren ze ook het beheersen van de Nederlandse taal. Verrassend hoe snel dat gaat. Voor hen is er thans een zogenaamd taalcafé in de bibliotheek in Nuth. Er is een verrassende wisselwerking ontstaan tussen onze eigen dorpsbewoners en deze asielzoekers, waarbij met name op het culinaire vlak gerechten uit ieders eigen land worden klaargemaakt en geproefd. Op donderdagmiddag 20 september 2018 werd voor de tweede keer een groentemarkt georganiseerd door de schoolkinderen van de basisschool. Het grote aanbod van verse groenten en kruiden uit de schooltuin 't Paradijsje vond gretig aftrek.

4de Poëzieroute in wording

Aan de realisatie van de 4de gedichtenroute richting 'Naamse Steen' wordt thans hard gewerkt. Binnenkort wordt van alle routes een gedetailleerde routebeschrijving gemaakt. Nadere informatie volgt in 'Bulletin Wijnandsrade' 63 (zomer 2019).

Opstelwedstrijd Pater Van der Zee, zomer 2018

Het thema voor 2018 is 'Verzet tegen onrecht en het herdenken van verzetshelden'. Het juryverslag en het prijswinnende opstel zijn elders in dit bulletin opgenomen.

Bulletin 61

Vol trots hebben wij in de zomer van 2018 ons Bulletin nummer 61 mogen presenteren. Vooral de foto's in full-color betekenen een meerwaarde voor het geheel. Het zal de aandachtige lezer zeker zijn opgevallen dat in bescheiden omvang advertenties zijn opgenomen. Een aantal sponsors zorgt er voor dat 'Bulletin Wijnandsrade' in de huidige vorm kan blijven bestaan. Het Bulletin is een belangrijk informatiekanaal dat, naast de Algemene Ledenvergadering, de leden op de hoogte houdt van wat er leeft binnen de vereniging en het dorp Wijnandsrade. Het bestuur zal het waarderen wanneer de sponsors de verdiende aandacht krijgen van onze leden.

Open Monumentendag 2018

Ook dit jaar heeft onze vereniging een bijdrage geleverd aan deze bijzondere dag met als thema: 'Europa'. In Wijnandsrade kon men onder begeleiding van een gids de parochiekerk bezoeken, met daarbij aandacht voor de invloed van Europa op de architectuur. Er was een speciaal optreden van dichter/zanger Paul van Loo en hoeve 'De Naamse Steen' had haar poorten geopend voor oude ambachten, beeldende kunst en een

fototentoonstelling. Daarnaast was er een voorstelling van toneelvereniging 'Crescendo' uit Schimmert.

Commissie 'Lief en Leed'

Onze heemkundevereniging vindt het belangrijk om een goede band met haar leden in stand te houden. Wij willen graag representatief zijn bij onder andere: huwelijk, geboorte, overlijden, communicanten, kampioenschappen, jubilea of aanvang lidmaatschap. Het Algemeen Bestuur ging op 2 september 2013 akkoord met het instellen van de Commissie 'Lief en Leed'. Ria Marell en Rein Krikke verzorgen de uitvoering van dit mooie initiatief. We willen bij deze een oproep doen aan onze leden om gebeurtenissen, zoals hierboven genoemd, te melden bij het secretariaat. Het bestuur zorgt dan voor een passende reactie. En zijn er leden die zich bij deze commissie willen aansluiten, dan is men van harte welkom!

Rabobank Clubkas Campagne 2018

De Rabobank Centraal Zuid-Limburg heeft laten weten dat de donatie naar aanleiding van deze campagne voor onze vereniging € 618,- heeft opgeleverd. Weliswaar een mooi bedrag maar de secretaris is van mening dat er meer in het vat zit en met enige moeite en voorbereiding een hoger bedrag haalbaar is. Inmiddels hebben zich een drietal bestuursleden beschikbaar gesteld om deze kar voor 2019 te trekken. Belangrijk is dat straks alle leden met hun stem kunnen kiezen voor hun eigen heemkundevereniging! In Bulletin 62 wordt derhalve een oproep gedaan aan alle leden die een lopende rekening hebben bij de Rabobank om bij die bank lid te worden (kost niets). Hierdoor kan men volgend voorjaar twee geldige stemmen uitbrengen op onze vereniging. De opbrengst wordt dan aangewend voor ons jubileumfeest in 2022.

Jubileumfeest Heemkundevereniging in 2021

Het 40-jarig bestaan in 2021 is een uitstekende kans om onze vereniging, niet alleen te presenteren aan alle inwoners, vrienden, bekenden, de lokale overheid en sponsors, maar vooral ook om dat samen te vieren met onze leden. De bedoeling is een jubileumboek uit te geven dat verrijkt wordt met historische foto's en illustraties uit het mooie Wijnandsrade. De geschiedenis van de monumentale parochiekerk zal daarin bijzondere aandacht krijgen. Voor het feestprogramma zal een speciale commissie worden gevormd. Via aparte mailings zullen de leden regelmatig worden geïnformeerd.

Onderhoudsgroep monumenten, kruisen en kapellen

De heemkundevereniging is door het hele jaar heen actief met het onderhouden en herstellen van kleine monumenten, kruisen en kapellen in en rondom Wijnandsrade. Er is altijd werk aan de winkel en daarom roepen wij mensen op die een paar uurtjes per jaar als vrijwilliger bereid zijn om binnen de onderhoudsgroep mee te helpen. Men kan zich melden bij het secretariaat. In het voorjaar van 2019 worden voorbereidingen getroffen om een hernieuwde inventarisatie te maken van alle kunstwerken binnen de grenzen van de voormalige gemeente Wijnandsrade.

50-jarig bestaansfeest Gemeenschapshuis Wijnandsrade

Op zaterdag 8 en 9 december 2018 organiseert het Gemeenschapshuis haar 50-jarig jubileum. Voor de heemkundevereniging is dit de vaste plek voor het houden van haar vergaderingen en andere activiteiten. Daarom zullen we een bijdrage leveren binnen het feestprogramma in de vorm van een foto-expositie en wordt onderzocht of wij oude films over het dorp Wijnandsrade kunnen vertonen. De leden worden geïnformeerd over het volledige programma.

Een vooruitblik naar 2019

In december 2018 zal de concept Jaarkalender 2019 worden opgesteld en in een eerstvolgende DB vergadering worden behandeld. Daarna wordt deze gepresenteerd tijdens de Algemene Ledenvergadering in maart 2019. Voor de 2de helft van dat jaar wordt nog gezocht naar een mooie activiteit, zoals bijvoorbeeld een excursie naar een streekmuseum of een bezoek aan een culturele activiteit binnen de regio. Leden die een leuk idee hebben kunnen dit melden bij het secretariaat.

Jo Luijten
(secretaris)

Gemeente archieven

De Christus Koningkerk van Vrieheide (gemeente Heerlen) zal over een jaar worden verbouwd tot een regionaal archiefcentrum. De kerk gaat dan onder andere plaats bieden aan de archieven van de gemeenten Brunssum, Gulpen-Wittem, Heerlen, Nuth, Simpelveld en Voerendaal.

Daarmee belanden ook de historische archieven van de voormalige gemeente Wijnandsrade (1796-1981), inclusief de akten van geboorte, huwelijken en overlijden (tot en met 1912) en het bouwarchief (tot en met 1981) in dit nieuw in te richten centrum.

Het archief zal in de tweede helft van 2020 in gebruik worden genomen en vanaf dat moment op deze plek worden beheerd en beschikbaar gesteld.

De Christus Koningkerk van Vrieheide heeft onlangs de status van Rijksmonument gekregen en kan op deze manier behouden blijven voor de publieke functie. Architectenbureau Happel Cornelisse Verhoeven tekent voor het ontwerp van het nieuwe archiefcentrum.

De redactie

Algemene ledenvergadering 2019

Om alvast te noteren

Op maandagavond 25 maart aanstaande vindt in het Gemeenschapshuis de volgende Algemene Ledenvergadering plaats. Na afloop zal de schrijfster Annie Schreuders-Derks, onder de titel 'Ein Laeve Lank in Limburg De Ganse Santekraom' een diapresentatie verzorgen. Het belooft een interessante én luchtige lezing te worden

Het bestuur

TONNY BUSSEN

SALON VOOR HUIDVERBETERING

Alleen met advies op maat kunnen de huidverbeteringsproducten van het cosmetisch merk VAVIN goed hun werk doen.

Daarom kies ik als huidprofessional voor een persoonlijke begeleiding.

TONNY BUSSEN | WIJNANDSRADE | T 045 524 11 38

SPRONCKEN
KOUDETECHNIEK
KOELEN - VRIEZEN - AIRCONDITIONING

Hoofdstraat 45 A
6333 BE Schimmert
Tel: 045 - 4042348

www.sproncken.nl
info@sproncken.nl

Erkend specialist
koudetechniek

Wijnandsrade

Parallelweg Zuid 67
Hulsberg

installatietechniek **045 - 405 32 86**
Frans Hagemans **06 - 206 34 033**

WATER - GAS - CV

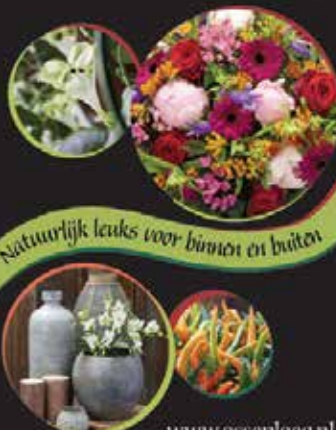
Herberg en de Haversack "Nuth"

De Feesterij: *Voor de gezelligste feesten!*
The Vintage: *feestruimte en terras in fifties-stijl*
Pony's en partijtjes: *de leukste kinderfeesten met echte pony's!*

Putstraat 58, 6361DK Nuth - 06-51324571
info@haversack.nl - www.haversack.nl

De Osseploeg

Natuurlijk leuk voor binnen en buiten

www.osseploeg.nl

advies - beheer - beleggingen - taxaties

W R M makelaars.nl

Zinkenstraat 33 | 6363 EG Wijnandsrade
Tel. 045 - 5650594 | wrm-realestate@hetnet.nl

Opstelwedstrijd om de pater van der Zee Trofee

'Verzet is Vrijheid'

De negen kinderen van groep 8 van de Stefanusschool van Wijnandsrade kregen de opdracht: 'Schrijf minstens 1,5 pagina op A4-formaat over oorlog en verzet in Wijnandsrade en over de waarde van herdenken'.

Voordat ze deze opdracht kregen, hadden de leerlingen het monument voor de gevallen in Wijnandsrade bezocht en daarna een kleine fototentoonstelling in de Ridderzaal van het plaatselijke kasteel. In de Ridderzaal konden ze aan de hand van foto's van de Tweede Wereldoorlog in Wijnandsrade vragen stellen, maar van deze mogelijkheid werd amper gebruik gemaakt. Juf Joanneke zorgde ervoor dat de kinderen keurig op tijd hun werk af hadden.

De jury heeft de werkstukken met plezier gelezen. Koen bedacht de titel 'Verzet is vrijheid'. De jury vond die titel erg mooi en inspirerend. Koen: veel dank voor de titel.

De leerlingen van groep 8 temidden van de aanwezige juryleden en bestuursleden van de heemkundevereniging en van de wethouder (foto: Kirsti Heijnen)

Opmerkingen van de juryleden

- *Het merendeel van de leerlingen heeft erg zijn best gedaan om verzet en herdenking in Wijnandsrade te bestuderen.*
- *Een paar aardige verhalen over de oorlog, maar 'herdenken en verzet' is te weinig uit de verf gekomen.*
- *Ook dit jaar valt de taalbeheersing en spelling tegen.*
- *Het gebruik van verleden tijd en tegenwoordige tijd gebeurt veel door elkaar.*
- *De meeste kinderen kozen ervoor om een verslag te schrijven.*
- *Twee kinderen schreven een verhaal.*
- *Een schrijver lijkt een oorlogsgetuige te hebben geïnterviewd, wat details over vliegtuigbanden als schoenzolen en beslaglegging op vee opleverde.*
- *Negen goede opstellen; we mogen dit jaar spreken van een prima jaar. De leerlingen hebben zich in het onderwerp verdiept. Ze hebben soms research gepleegd en ook illustratiemateriaal gezocht. Ik vind dit echt een pluim waard.*

Advies van de jury

1. Voor alle kinderen: let beter op de juiste spelling, ook van de werkwoordsvormen!
2. Voor veel kinderen: let erop dat je de tegenwoordige tijd en de verleden tijd niet zomaar door elkaar heen gebruikt.
3. Voor sommige kinderen: houd je aan de opdracht.
4. Voor bijna alle kinderen: lees je tekst goed na, voordat je hem inlevert.

Wethouder Ed Slangen, die óók lid van de jury is, maakt de winnaar bekend en reikt de Trofee van pater Van der Zee uit.

Hartelijk dank, kinderen van groep 8!

De jury van de Van der Zee Trofee 2018 (Esther Steins, Riek Meijers, Karien Schrijen, Ed Slangen, John Bruls, Jack Jetten en Wilfried Dabekaussen)

Verantwoording van de Jury

Berekeningen

De jury heeft alle opstellen een rapportcijfer gegeven. De cijfers waar de jury uit kon kiezen, waren van 0 (te slecht voor woorden) tot 10 (ongelooflijk goed voor iemand van groep 8). Er zijn 9 werkstukken ingeleverd. Deze zijn beoordeeld door 7 juryleden. Het gemiddelde van de hele klas was ruim 7. Dat is een beetje hoger dan verleden jaar. Er was één onvoldoende, 5 werkstukken hadden een 6 of een 7. Twee kinderen hebben een 8: Cas en Femke!

Maar er is maar één de beste. Dat werkstuk kreeg een 8+! De winnaar van de Trofee van pater Van der Zee 2018 schreef een goed verhaal, leefde zich in in Joden in de Tweede Wereldoorlog en bedacht een originele 'ik'-vorm zoals in een dagboek. Toch moest de jury een beetje mopperen over de taalfouten in dit werkstuk. Maar goed, ook al stonden er taalfouten in, toch vond de jury dat de Trofee van pater Van der Zee in 2018 is bestemd voor:

Lars Habets

V.l.n.r.: Lars Habets, wethouder Ed Slangen en voorzitter Wilfried Dabekaussen (foto: Kirsti Heijnen)

Verzet en herdenking

Toen ik hoorde dat er oorlog was werd ik bang dat die ook naar mij zou komen. Helaas kwam hij ook naar Nederland. Nazi-Duitsland viel Nederland aan. Na een lang gevecht bombardeerde Duitsland Rotterdam. Toen gaf Nederland zich over. Aan het begin merkte ik er nauwelijks wat van dat we in de oorlog zaten. Je kon gewoon naar school en je kon gewoon buiten spelen. Dus ik ging gewoon verder met mijn dagelijkse leven. Totdat er op een dag iets vreemds gebeurde. Opeens mochten Joden nergens meer komen. Ze moesten een ster dragen en konden alleen naar aparte Joodse scholen. Ik had zelf een vriend die Joods was. Het was toen toch opeens anders want mijn vriend zat niet meer bij mij in de klas want die zat op een aparte school en soms werden Joden opgehaald door Duitse soldaten en kwamen niet meer terug. Ik dacht dat die gewoon ergens moesten gaan helpen. En op een dag werd mijn vriend met zijn familie opgehaald. Dat vond ik wel raar want mijn vriend was nog te jong om te werken. Dus ik probeerde ze te volgen tot ik bij een grote trein aan kwam. Ik keek eens goed want het leek of er mensen in zaten maar dat was dus zo en ook mijn vriend zat daartussen. Toen reed de trein weg, ik vroeg me af waar die heen zou gaan. Dus vroeg ik aan mijn ouders: 'Waar gaan al die Joodse mensen heen?' Zij wisten het ook niet. Dus ging ik maar gewoon door met mijn normale leven zonder mijn vriend dan.

Een jaar later was het opeens heel anders, mijn vriend was er nog steeds niet maar dat was ik alweer vergeten. Tot deze dag want vandaag hoorde ik via een radiozender iets over Joden. De man zei: 'Joden pas op, zorg dat je niet door de Duitsers gevonden wordt jullie moeten je verstoppen als je gepakt wordt ga je naar een concentratiekamp.' Toen ik dat hoorde wist ik opeens waar mijn vriend was, waar die trein heenging. Het werd me nu allemaal duidelijk, de Duitsers waren niet goed maar slecht. Ik moest er iets voor doen maar ik kon ook weer niks doen. Maar opeens kwam iets op de radio een zender die met verzet te maken had. Dus ik luisterde ernaar en daardoor kreeg ik een idee, ik ga Joodse mensen beschermen, ik ga niet meer niets doen ik kom in verzet! Ik deed dat omdat ik niet wilde dat hetzelfde gebeurd bij andere Joden als bij mijn vriend. In mijn dorp waren niet veel Joodse mensen meer over. Dus toen ik mensen zag vluchten zei ik: 'Ik kan jullie helpen bij mij ben je veilig'. Maar ze moesten wel stil zijn als de Duitser kwamen. Het enige wat ik deed was eten en drinken brengen en ze geheimhouden voor de Duitsers. Het lukte me wel om ze veilig te houden voor een jaar maar toen de Duitsers op een dag mijn huis gingen onderzoeken was ik wel bang dat ze gevonden werden en dat

gebeurde ik kon zelf net nog ontsnappen. Dus wat nou gebeurd was is, ik kwam in verzet en ging mensen helpen onderduiken maar nu ben ik ook een van die onderduikers dus ik ging op zoek naar mensen die in het verzet zaten.

In mijn dorp vond ik niemand totdat ik in een klein dorpje Wijnandsrade was. Daar was het rustig en kon ik in het kasteel onderduiken want ze hadden een bunker daar. Ik kon er heel lang blijven maar opeens hoorde ik een sigsgeluid, ik ging naar buiten om te kijken wat het nou was, ik zag niks dus ik vroeg aan de man bij wie ik deed onderduiken wat er aan de hand was. Hij zei dat er een tijdbom in de kerk lag. Ik schrok want ik wist niet hoeveel schade de bom zou aanbrengen. Ik kon gewoon naar de kerk omdat hier op dit moment geen Duitsers rondliepen op zoek naar onderduikers. Dus ik ging naar de kerk en zag opeens twee jongetjes spullen uit de kerk halen. Ik zou dat niet durven want je weet maar nooit wanneer die afgaat. Toen ze alles wat waardevol was eruit hadden gehaald ging ik naar ze toe om een praatje te maken. Ik vroeg ze, jullie hebben wel lef zeg. De jongens zeiden ja maar als wij dit niet gedaan hadden en de bom was ontploft waren heel veel dure en waardevolle spullen er niet meer. De bom was 's avonds nog steeds aan het sissen maar toen ik die morgen wakker werd en ik keek naar de kerk was die gewoon bijna helemaal kapot. Ik ging kijken maar er was gelukkig niemand gewond geraakt. Op een dag zag ik Duitse soldaten Wijnandsrade binnen rijden. Ze kwamen ook bij het kasteel. Ik zat in de kelder. Ik kon wel een beetje mee luisteren, wat ik van het gesprek mee kreeg was dat er iemand hier was ondergedoken en dat was ik dus. De Duitsers hebben het hele huis onderzocht en hebben niks gevonden totdat ze in de kelder kwamen. Dus daar zat ik dan in de kelder met twee Duitse soldaten voor me. Ik moest meekomen, ik dacht ik ga maar mee want ik had geen andere keus. Dus brachten ze me naar een van de treinen die naar een concentratiekamp ging. Ze deden mij in een aparte wagon voor mensen die in verzet kwamen. Er zaten maar een paar in. Toen de trein opeens begon te rijden schrok ik wel even. Na een reis van ongeveer een half uur denk ik waren we er. Ik werd er heen gebracht in een grote groep. Toen ik er eenmaal was zag ik hoe erg het was iedereen zag eruit alsof ze al jaren niet hadden gegeten. Maar toen viel me iets op, een van die mensen leek op die vriend die toen is weggegaan en niet meer is teruggekomen. Dus ik liep dichterbij en keek eens en het was hem echt. Dus ik vroeg: 'Ken je me nog je oude vriend.' Ik zag hem heel goed kijken en hij zei: 'ja.' Hij vroeg wat ik hier deed want ik was geen Jood. Ik zei dat ik in verzet ben gekomen en dat ik mensen heb geholpen. Maar toen werd ik ontdekt ik kon nog wel vluchten maar een paar maanden later werd ik opgepakt. En

Wynant, Stede

nu ben ik dus hier in het kamp. Wow wel heftig zei hij. Ja, klopt maar wat gebeurt hier nou eigenlijk? Hij zei: 'Niks je kunt alleen douchen maar meestal als mensen gaan douchen, komen ze er nooit meer uit.' En ik heb van iemand gehoord dat ze daar dood worden gemaakt. Ik dacht laat ik me dan maar niet douchen. Ik overleefde het wel een jaar. Tot een dag, toen zag ik een man die het hek open maakte ik ging naar hem toe en vroeg: 'wat ben jij aan het doen.' Hij zei dat hij iedereen die hier was ging bevrijden. Dus toen het hek openging ging ik zoveel mogelijk mensen halen. Maar de Duitsers hadden me door dus toen rende ik snel naar die man, ik kon helaas niet iedereen redden, mijn vriend ook net niet dus die was ik voorlopig kwijt. We doken met iedereen onder ergens in Nederland. Maar een jaar later kwam de man naar beneden en zei: 'Jullie zijn vrij de Duitsers zijn verslagen, Nederland is bevrijd. Dus ik kwam naar boven en zag allemaal mensen langs rijden met tanks, het waren Engelse en Amerikaanse mensen.

De oorlog had veel gedaan bij mij, mijn vriend was doodgegaan in het kamp. En mijn vader en moeder zijn ook gesneuveld. Maar tot de dag van vandaag blijf ik ze herdenken. Trouwens iedereen moet je herdenken die is gesneuveld want zij hebben hun leven gegeven zodat wij nu vrij kunnen leven.

Lars Habets

Rinus aan het woord

Ben je slimmer als je links schrijft? Of als je alleen maar links denkt en rechts schrijft? Of zegt de hand waarmee je de pen op het papier doet belanden helemaal niets over je intelligentieniveau?

Met dat soort vragen ging ik me bezighouden toen ik in de afgelopen maanden verschillende personen, wereldberoemd of alleen maar beroemd in ons dorp, observeerde toen ze een pen ter hand namen. Een alleen in ons dorp wereldberoemd persoon puktte, weliswaar met de pen in zijn linkerhand, in zijn linkse oor. Deelname buiten mededinging. Een hond stak bij het pootjes geven steeds zijn rechtse voorpootje naar voren. Domme hond! En bovendien ging het hier niet om rechts of links schrijven maar alleen om rechtop zitten en een pootje geven en dat valt buiten het onderzoek.

Op tv zag ik de leider van de westerse wereld met grote uithalen een aantal documenten tekenen. Hé, rechts, dat zou een bevestiging zijn van de in de eerste zin van dit verhaaltje gestelde vraag. Hoe deed zijn voorganger dat in de acht jaren dat hij de baas van de westerse wereld was? Zie je wel, links! Als ik het niet dacht.

Mijn hypothese wilde ik wel eens testen in ons eigen dorp. Maar een in zijn oor peuterend persoon en een braaf pootjes gevende hond, daar kwam ik niet veel verder mee. Wat me wel verder zou brengen was een bezoek brengen aan een in ons dorp wonende schrijver, die had immers talloze keren het papier betast met een pen in zijn hand. Of zou hij alleen nog maar achter de laptop kruipen en het met de hand schrijven inmiddels verleerd zijn. Op naar Swier. Teleurstelling, de schrijver was verhuisd naar Voerendaal. Gelukkig heb ik op het moment dat ik de pensioengerechtigde leeftijd haalde een e-bike gekocht en samen met mijn vrouw, die overigens net als ik met rechts schrijft en die ook een e-bike aanschafte, fiets ik heel wat kilometers door het Limburgse land. Soms overschrijden we zelfs de landgrenzen. Ter informatie: de fietsbel hebben we beiden bij het linkse handvat!

Op naar Voerendaal. Een reden voor het bezoek verzinnen: het boek dat verschenen is ter gelegenheid van het 50-jarig bestaansfeest van de buurtvereniging aanbieden. Moet ik hem er voor laten betalen? Een dilemma. Maar even afwachten. Een zonnige dag en binnen no time in Voerendaal. Een allerhartelijkste ontvangst. Kijk, hij schenkt koffie in met zijn linkse hand, dat belooft wat. Als hij ook nog eens zo sympathiek is mij een paar door hem geschreven boeken te overhandigen, boeken die ik niet

hoef af te rekenen, besluit ik ook sympathiek uit de hoek te komen, hij krijgt mijn boek gratis!

Maar ik moet hem zien schrijven..... Wacht, ik kan hem vragen naar zijn emailadres want hij heeft de koe bij de horens gevat en die koe – mij dus – gevraagd een column te schrijven voor een bulletin waar hij hoofdredacteur van is. De koe is wel zo slim bedenktijd te vragen en zal het besluit per email helemaal vanuit Wijnandsrade naar Voerendaal versturen. Hij pakt een pen en ja hoor..... met zwierige uithalen noteert hij enkele letters op een papiertje.... Zie je wel, met links geschreven en natuurlijk netjes met rechts overhandigd.

Als hij mij naar mijn vervoermiddel begeleidt en me ook nog naroept: “ En doch de groete aan dien maedje” dan springt er een traan in mijn linkse oog, want zijn maedje is helaas kort geleden overleden.

Conclusie: Ik heb een column geschreven en dat was best moeilijk en..... links schrijvende personen zijn slimmer, maar niet zo heel veel slimmer dan rechts schrijvende.

Tot de volgende keer.

Rinus van den Nieuwenhof

E. Marell Verhuur

Evenementen-materialen

**Terstraten 9, 6361 GJ Nuth
Tel. 045 - 577 85 02**

VISUMBUREAU - LIMBURG

Marie Louise Coeijmans - Roebroek
Swierderkerkweg 55
6363 CJ Wijnandsrade
tel. 045 5245498 / 06 27213920

www.visumbureau-limburg.nl

MOTOREN REVISIE STEINS

Motoren Revisie Steins, al meer dan 25 jaar een begrip in de revisie wereld, heeft zich ontwikkeld tot de specialist op het gebied van:

- revisie van Diesel-, Benzine- en LPG motoren
- krukassen slijpen
- krukassen balanceren
- scheuronderzoek (kruk)assen
- testen en reviseren van common rail injectoren
- draai en freeswerkzaamheden
- verkoop van onderdelen, ruilmotoren, turbo's, en brandstofpompen.

In onze, geheel vernieuwde werkplaats, hebben wij alle expertise, van personenwagen tot industriemotor, onder één dak. We werken uitsluitend met gekwalificeerd personeel, stuk voor stuk professionals! **Motoren Revisie Steins, vakmanschap en kwaliteit.**

DE VALKENBERG 7 • VALKENBURG A/D GEUL • T +31 (0)43 - 609 01 09 • MOTORENREVISIESTEINS.NL

VLOK&S ERKEND

KLUSSENBEDRIJF

W. Maessen V.O.F.

Verricht alle onderhoudswerkzaamheden in en rond het huis en bedrijfspanden

Biedt uitkomst aan:

- Particulieren
- Kantoren
- Bedrijven
- Scholen
- Instellingen

Geen voorrijkosten

Alleen de gewerkte uren worden in rekening gebracht

Swier 75

6363 CL Wijnandsrade

Tel: 045 524 47 42 Mob: 065 36 75 654

E-Mail: wj.maessen@home.nl

**Producten
op basis van
enzymen**

Voor totale hygiënische zuiverheid

Bionova NV:

Evangeliestraat 66a, 9220 Hamme, België
Tel: +3252554393, Fax: +3252554721, Mobile: +32477473936

Teheuxstraat 1, 6363 ED Wijnandsrade, Nederland
Tel: +31455241055, Fax: +31842272666, Mobile: +32477473936

louis.cordewener@biomix.eu
www.biomix.eu

Afscheid van Jo Berger als voorzitter van de stichting tot Behoud van Kasteel Wijnandsrade

(foto uit het archief van de heemkundevereniging)

Op 1 februari 1990 richtte wegebouwer Jo Berger de 'Stichting tot Behoud van Kasteel Wijnandsrade' op, hiertoe aangespoord door burgemeester Elly Coenen. Beiden wisten niet goed waar ze aan begonnen, maar ze wilden snel handelen: het complex dreigde immers in handen te vallen van 'louche ondernemers'.

Het oudste deel uit 1550 stond min of meer op instorten, er was overal achterstallig onderhoud. Jo Berger, die toen als wegebouwer met pensioen wilde gaan, dacht niet lang na. Hij richtte de stichting op, waarvan hij tot zondag 19 augustus 2018 de voorzitter was.

Hij deed alles zelf: de financiering regelen ('Er was nóóit geld, maar hij vond altijd weer een potje.'), onderhandelen ('Leveranciers leverden altijd onder hun vraagprijs.'), toezicht houden ('Hij was nog minder bij zijn vrouw en kinderen dan vóór zijn pensionering.').

Berger had het geluk dat hij een zielsverwant vond: Hub Beckers, de ervaren restauratie-architect met een schat aan historische kennis. Als een eeneiige tweeling (ze waren op dezelfde dag geboren) werkten ze keihard aan hun ideaal.

Ze wilden dat het kasteel bleef wat het al vijf eeuwen was: een plek waar ook volgende generaties kunnen wonen en werken. Ze hadden succes, kijk maar naar de huidige toestand van kasteel Wijnandsrade.

(Jo Berger in zijn kasteel (foto: google))

Op zijn 91ste vond de heer Berger dat het genoeg was. Hij was bijna dertig jaar voorzitter, drijvende kracht, bouwheer, opzichter, huurbaas, onderhandelaar, manasje van alles: hij deed na zijn pensioen meer dan menig mens vóór zijn pensioen.

Het kasteel ligt er goed bij, de stichting functioneert naar tevredenheid, er was een opvolger als voorzitter. Een groots afscheidsfeest bracht veel betrokkenen bij elkaar: zijn hele familie, bestuursleden van het eerste uur, huidige bestuursleden, bewoners van het kasteel, vrienden. Er waren mooie en humorvolle toespraken, het Gemengd Kerkelijk Zangkoor Sint Caecilia bracht een ontroerende serenade en toen werd de heer Berger toch nog tot erevoorzitter van de stichting tot Behoud van Kasteel Wijnandsrade benoemd, zodat hij een oogje in het zeil kan blijven houden. Tot slot werd een gedenkplaquette onthuld. De man die zoveel tijd, liefde en zorg in het monumentale kasteel Wijnandsrade stak, is zelf een monumentale man geworden. Ook vanaf deze plaats willen we hem daarvoor danken.

Wilfried Dabekaussen

Een erfenis met een Wijnandsraads tintje

Inleiding

Begin vorig jaar konden we via de media vernemen dat de Munstergeleense St. Pancratiusparochie gered werd door een rijke erfenis van een ongehuwde parochiaan. Daarbij ging het met name om de door erflater bewoonde boerderij met (in de jaren dertig verbouwde)¹ woonhuis aan de Overstraat en de daarbij behorende landerijen, een erfenis waarvan de waarde toen op vier tot vijf ton werd geschat. Dat is inmiddels oud nieuws. Nieuw nieuws is dat dit ook iets met Wijnandsrade te maken heeft: de erflater heeft immers 'roots' in Wijnandsrade! De op 31 januari 2017 overleden erflater, Charles Halmans, was op 6 juni 1936 in Munstergeleen geboren als zoon van Pierre Halmans (1892-1983) en Sophia Ha(a)rmtmans (1894-1978) die in de zomer van 1927 aldaar getrouwd waren. Zijn gedachtenisprentje weet te melden dat *"vanaf zijn jonge jaren duidelijk (was) dat hij, opgegroeid binnen het 4 kinderen tellende gezin Halmans, degene was die het boerenbedrijf van zijn ouders zou voortzetten. Zo speelde zich zijn hele leven af in 't dierbaar geboortehuis en op de hem van kindsbeen af vertrouwde landerijen. Rustig en bedaard van karakter hield hij van harmonie in zijn leven, en dat in dubbele betekenis. In orde en regelmaat, vrede en trouwe vriendschap, maar ook muzikaal. Als jonge knaap ontving hij een gedegen opleiding aan de muziekschool, hetgeen erin resulteerde dat hij een vaardig tubaspeler werd. Gedurende 70 jaar was hij lid van de Munstergeleense fanfare Juliana. Dat lidmaatschap was zijn lust en leven, gaf hem gezonde ontspanning en hield zijn geest scherp. Want zo herinneren we hem ook: hij was breed geïnteresseerd in historie en politiek. 'Laat ik U dit zeggen' ... zo begon hij vaak zijn betoog, en dan stak hij van wal met zijn zienswijze op zaken en kwesties in de wereld, vaker gedocumenteerd met een boek of een artikel uit krant of tijdschrift. Over zichzelf was hij gesloten van aard, met passie en trots daarentegen kon hij vertellen over de heerooms van de familie en hun historie, de pastoor en dekens die hij in zijn leven had leren kennen, en een stukje geschiedenis van het oude Munstergeleen. De oude tijden werden door zijn vertellingen weer actueel en hij betreurde het dat in het dorp zoveel historische gebouwen met de daaraan verbonden geschiedenis verdwenen waren. Charles leefde uitermate sober, had geen behoefte aan opsmuk: in*

¹ GASG (De Domijnen) 154: bestuursarchief gemeente Munstergeleen 1745-1940, invent.nr.720: *Halmans-Hartmans, P., Overstraat (vergunning tot) slopen en herbouwen van woning, 1931 Aug. 21*; op de voorgevel staat in 1936

huis bleef alles zoals het was ten tijde van zijn ouders, - behoudens enkele noodzakelijke aanpassingen -, onder het motto: 'wij boeren zijn snel tevreden'. Als het er echter om ging landbouwmaterialen voor het bedrijf aan te schaffen, werd ondubbelzinnig voor nieuw en goed gekozen. Nadat de inwonende ouders, oom Sjang² en tante Truuke³ overleden, bleef hij het huishouden delen met zijn zus Mène⁴. Samen hadden ze in eenvoud vele mooie jaren. Toen Mène enige jaren geleden vergeetachtig werd en stilaan meer zorg behoefde, schroomde hij niet om die zorg voor haar op zich te nemen zolang het nodig en mogelijk was. Het vergde veel van zijn krachten en haar overlijden (op 18 mei 2015, red.) trok een zware wissel op zijn eigen fysiek welzijn. Het geloof en de geloofsbeleving waren voor Charles vanzelfsprekendheid. Hij was er immers vanuit de priesterrijke familie van jongs af aan mee vertrouwd geraakt, en is er ook steeds trouw aan gebleven. In de kerk had hij elk weekend zijn vaste zitplaats, waarschijnlijk nog teruggaand naar de tijd dat zijn ouders een gepachte bank hadden. Sober, stil en gedragen door het geloof, zo leefde hij, en zo is hij heel onverwacht van ons heengegaan, opgeroepen door de hemelse Vader, om met zijn muzikale talent het eeuwig Sanctus mee aan te stemmen"⁵.

Charles' familie van vaderszijde (Halmans)

De familie Halmans is al generaties lang thuis in Munstergeleen, een dorp dat vooral bekend is als de geboorteplaats van pater Karel (Houben) die intrad bij de Passionisten en in 1893 in het Ierse Dublin in geur van heiligheid overleed en in 2007 in Rome heilig werd verklaard. Daarvóór was Munstergeleen bekend als bedevaartsplaats van de H. Apollonia, die met name tegen kiespijn wordt (werd) aangeropen⁶. In 1851 besloeg de (tot 1 januari 1982 zelfstandige) gemeente "Munstergeleen, benevens de gehuchten Winteraken en Abshoven ... een oppervlakte van 445 bund., waaronder 428 bund. belastbaar land", telde ze "124 huizen en 698 inwoners, die meest in de landbouw hun bestaan" (vonden)⁷. De eerste Halmansen die ik in de DTB-registers van Munstergeleen tegenkom zijn Agatha, Mechtildis en Petronella Halmans (15 juni 1663). De oudste

² Johannes Dominicus Ha(a)rtmans (1895-1987)

³ Maria Gertrudis Halmans (1889-1983), huishoudster bij haar broer Jan Hendrik Halmans (1891-1960), pastoor te Berg en Terblijt

⁴ Maria Philomena Christina Halmans (1930-2015), sinds 1965 weduwe van Harry Smeets

⁵ gedachtenisprentje Carolus Mathias Halmans (1936-2017) met dank aan pastoor Harry Broers Munstergeleen

⁶ P.J. Margry en C.M.A. Caspers: *Bedevaartsplaatsen in Nederland deel 3 -Limburg* (Amsterdam/Hilversum 2000) blz.604-616

⁷ G.M. Poell: *beschrijving van het Hertogdom Limburg* (1851), heruitgave Maasbree 1981 blz.168

stamvader is Gerard Halmans die er op 24 oktober 1700 in het huwelijk trad met Elisabeth Jessen. Charles' betovergrootouders, (dagloner) Peter Halmans en Anna Maria Dols komen we met twee nog minderjarige kinderen tegen in de Franse bevolkingslijst van Munstergeleen uit 1799⁸. Ze waren vlak daarvoor (in 1794) getrouwd. In Charles' gedachtenisprentje werd al gememoreerd dat er verschillende priesters uit zijn familie waren voortgekomen. Een oom van Charles, Jan Hendrik Halmans (1891-1960) uit Munstergeleen, was na zijn priesterwijding in 1916 kapelaan in Herkenbosch (1916-1918), in Hulsberg (1918-1933) en rector in Banholt (1933-1936); vervolgens pastoor in Eckelrade (1936-1941) en in Berg en Terblijt (1941-1960). Diens oom Jan Christiaan Halmans (1847-1933) kwam eveneens uit Munstergeleen en was na zijn priesterwijding in 1875 kapelaan in Schinveld (1875-1891) en in Linne (1891-1893); vervolgens pastoor in Ittervoort (1893-1899), in Ulestraten (1899-1908) en in Buchten (1908-1926)⁹.

Charles' familie van moederszijde (Haartmans)

De familie Haartmans (ook wel gespeld als Hartmans), Charles' familie van moederszijde, komt van de Windraak dat tot de gemeentelijke herindeling van 1982 tot de gemeente Munstergeleen behoorde. Vóór de Franse tijd maakte de Windraak echter deel uit van het bestuurs- en rechtsgebied van Schinnen. Na de Franse tijd werd de Windraak aanvankelijk aan Pruisen toebedeeld (1816) maar dat werd in twee jaar later alweer ongedaan gemaakt. In 1818 werd de buurtschap als onderdeel van de gemeente Munstergeleen Nederlands grondgebied¹⁰. Eind 16^e eeuw woonde ene Jan Hartmans te Douve onder Merkelbeek. Oorspronkelijk kwam de familie echter uit de Flatterstraat in Hoensbroek: "Jan Hartman Rumpkens goet achter de paenhuys bempt, noe in de Doeff". Zijn zoon Peter uit Douve was in 1636 stadhouder van het adellijk huis Doenrade. Er lag echter ook een Hartmansleen tussen Oirsbeek en Klein-Doenrade dat in 1574 verheven werd door ene Mathijs Hartmans en in 1648 door ene Peter Hartmans¹¹. Laatstgenoemden behoren waarschijnlijk tot Charles' voorgeslacht. Arnold Hendrik Hartmans, zoon van Jan Hartmans en Johanna Limpens, trouwde omstreeks 1670 met Anna Ubachs (1645-1728) uit Voerendaal,

⁸ D.J. Lauwers en Th. Oberdorf: *de bevolking van het kanton Sittard in 1799* (Sittard 1988) blz. 124 (nrs. 94 en 95)

⁹ Jan G.C. Simonis: *Zielzorgers in het bisdom Roermond 1840-2000* (Sittard 2001) blz.289

¹⁰ Prof.dr. M.J.H.A. Schrijnemakers: *de gemeente Munstergeleen in: Munstergeleen - een monografie over een Limburgse gemeente* (1963) blz. 177-178

¹¹ H.C.J.M. Kreijns: *uit te duister van het verleden - kwartierstaat Kreijns-Spaetgens, nrs.1934 en 3868*

Wynants

een huwelijk waaruit vier zonen bekend zijn. Charles' betovergrootouders (ackerman) Johan Peter Hartman(s) en Maria Agnes Schutgens komen we in voornoemde Franse bevolkingslijst tegen als wonend op de Windraak¹². Hoewel ze datzelfde jaar getrouwd waren (op 29 januari voor de wet in Oirsbeek en daags erna voor de kerk in Munstergeleen), hadden ze volgens de lijst al twee kinderen! Zoon Jan Hubert Ha(a)rtmans (1808-1894), Charles' overgrootvader van moederszijde, trouwde in het najaar van 1834 met vier jaar jongere uit Oirsbeek afkomstige Maria Ida Heerings die hem echter in 1836 al kwam te overlijden. Zij stierf in het kraambed. Jan Hubert hertrouwde in het voorjaar van 1837 met Anna Sophia L'Ortye, in 1808 in Wijnandsrade (op de Vink) geboren als dochter van Jan Hendrik L'Ortye en Johanna Maria Dautzenberg. Zij schonk hem zes kinderen: Maria Agnes (1838), Jan Hendrik (1840), Maria Elisabeth (1841), Maria Catharina (1843), Peter Hubert (1844), Pieter Theodoor Hubert (1847) en Johanna (1848), allemaal geboren in Oirsbeek¹³. Jan Huberts tweede echtgenote kwam echter eveneens vroegtijdig en in het kraambed te overlijden, en wel eind 1848. Jan Hubert zou evenwel niet meer hertrouwen.

De oudste dochter, Maria Agnes Ha(a)rtmans (1838-1910), trouwde in 1864 met Jan Bartholomeus Mertens (1828-1897) en vestigde zich in Munstergeleen. Haar broer Pieter Theodoor Ha(a)rtmans (1847-1898) trouwde in 1873 met Theresia Nohlmans uit Sittard en zorgde daar ook voor een nageslacht. Broer Jan Hendrik Ha(a)rtmans (1840-1910) trouwde op latere leeftijd (1893) met de 14 jaar jongere Maria Catharina Lebens (1854-1919) uit Munstergeleen. Hun dochter Sophie Ha(a)rtmans (1894-1978) werd door haar huwelijk (1927) met Pierre Halmans de moeder van Charles Halmans waar ons verhaal mee begon.

Ook in de familie van moederszijde zaten er enkele heerooms in de familie. Een broer van voornoemde Maria Catharina Lebens, gehuwd met Jan Hendrik Ha(a)rtmans, Jan Dominicus Lebens (1856-1927), was na zijn priesterwijding in 1883 kapelkaan in Grathem (1883-1889), kapelaan in Houthem (1889-1894), rector in Sweykhuisen (1894-1903) en pastoor in Borgharen (1903-1923). Twee van diens neven, zonen van het echtpaar Lebens-Mertens en kleinzonen van voornoemd echtpaar Mertens-Ha(a)rtmans, werden eveneens priester:

¹² Lauwers en Oberdorf: *de bevolking van het kanton Sittard a.w.* blz. 122 (nrs. 8 en 9)

¹³ (oud) gemeente-archief Oirsbeek, invent.nr. 454: bevolkingsregister 1850-1860 bad 7 nr. 16

Portretfoto van (waarschijnlijk) Jan Hubert Caspar L'Ortye, 1813-1889
(foto uit het privé-archief van de auteur)

Grafsteen op Vink 3 (foto's uit het privé-archief van de auteur)

Hendrik Lebens (1896-1967) was na zijn priesterwijding in 1921 kapelaan in de binnenstad van Maastricht (1921-1938) en na de oorlog pastoor in Ohé en Laak (1945-1953) en in Puth (1953-1967). Diens jongere broer Guus Lebens (1903-1960) was na zijn priesterwijding in 1928 docent aan het bisschoppelijke college in Sittard (1928-1940), kapelaan in Elsloo (1941-1947), pastoor in Dieteren (1947-1955) en pastoor in Pey-Echt (1955-1960). Beiden waren geboren en getogen in Munstergeleen. Een andere neef, zoon van het echtpaar Hoenen-Mertens, Eduard Hoenen (1907-1994) kwam uit Oirsbeek en was na zijn priesterwijding in 1936 kapelaan in Schin op Geul (1936-1939), kapelaan in Nieuwenhagerheide (1939-1946), kapelaan in Brunssum (1946-1956), pastoor in Guttecoven (1956-1960) en pastoor in Nieuwstadt (1960-1972)¹⁴.

Een link met Wijnandsrade (Vink)

Naast het feit dat Charles' overgrootmoeder dus uit Wijnandsrade kwam, ligt er ook nog een andere link met Wijnandsrade. De op één na oudste dochter van het echtpaar Ha(a)rtmans-L'Ortye, Maria Catharina, ook wel Philomena genoemd (1843-1921), kwam in najaar van 1858 (ze was toen 15 jaar oud) bij haar ongehuwde oom Caspar Hubert L'Ortye (1813-1889) op de Vink in Wijnandsrade terecht. Terwijl diens jongste broer de ouderlijke boerderij op de Vink (9-10) overnam, volgde Caspar Hubert zijn vader op als ontvanger van het gemeente- en kerkbestuur van Wijnandsrade¹⁵. Ook vervulde hij jarenlang de functie van gemeentesecretaris. In 1857 bouwde hij een eigen boerderij op de Vink (3), waarbij zijn nichtje nog hand- en spandiensten verricht zou hebben ('gehandlangerd')¹⁶. Zij trouwde in het voorjaar van 1871 (ze was toen 27) met Hendrik Joseph Vijgen (1836-1905) uit Heerlen (Vrank), een gezin dat tot aan de dood van Caspar Hubert in 1889 bij hem op de Vink zou blijven inwonen. Uiteindelijk zouden ze ook diens boerderij op de Vink erven¹⁷. Hun enige zoon Jan Hubert Willem Vijgen (1873-1902) was priesterstudent maar kwam in mei 1902 vroegtijdig te overlijden. Hij

¹⁴ Jan G.C. Simonis: *Zielzorgers in het bisdom Roermond 1840-2000* (Sittard 2001) blz.331 resp.300

¹⁵ GAH (Rijckheyt") T004: archief gemeente Wijnandsrade 1818-1939, invent.nr. 666: "Stukken betreffende de borgtocht, gesteld door Jan Hubert L'Ortye, tot zekerheidsstelling van het financieel beheer van Jan Caspar Hubert L'Ortye, gemeente-ontvanger, ten behoeve van de gemeente, 1852".

¹⁶ J. L'Ortye en H. Hanssen: *Vijf eeuwen L'Ortye 1490-1990* (1991) blz. 187-188

¹⁷ RAL/MvS: Memorie van Successie Jan Caspar Hubert L'Ortye, overleden te Wijnandsrade op 12 augustus 1889

werd bijgezet in het graf van voornoemde Caspar Hubert L'Ortye op het oude Wijnandsraadse kerkhof (rond de kerk), zoals blijkt uit de tekst op de grafsteen die bij werkzaamheden aan de boerderij op de Vink in 2013 boven water kwam. Hun drie dochters zouden allemaal in het huwelijksbootje stappen: Mara Philomena (1875-1954) trouwde in 1899 met Johannes Alphonsus Maria Wijnands (1869-1968) uit Sibbe en werd daarmee de moeder van de bekende pater Redemptorist Frans Wijnands. Maria Johanna (1876-1952) trouwde in 1907 met Jan Jakob Hubert Meens (1861-1929) uit Heerlerheide, waarvan de zonen Hub (1910-1977) en Eugène (1916-1978) ook priester werden, de één pastoor in Nieuwenhagen en in Noorbeek, de ander pastoor in Alweerterheide¹⁸. De jongste dochter Carolina (1879-1963) trouwde in 1913 met Hendrik Huntjens (1886-1983) uit Overheek. Zij zouden uiteindelijk ook de boerderij op de Vink overnemen. Hun beide ongetrouwde dochters Maria (1921-1997) en Pauline (1918-2010) zouden als laatsten de boerderij op de Vink blijven bewonen¹⁹. Na hun dood kwam de boerderij in het bezit van een kleinzoon van hun zus Melanie Huntjens (1914-2004) die gehuwd was met Mathieu Meijs (1908-1983) uit Hulsberg (Aalbeek).

Nog een link met Wijnandsrade (van Eel)

Er ligt echter al eerder een link tussen de familie Halmans en Wijnandsrade. Het was Pieter van Eel of Niel (1752-1817) die in 1795 trouwde met de ruim vijftien jaar jongere Johanna Catharina Halmans (1773-1834) uit Munstergeleen. Hij was begin 1752 in Nuth onder de namen Petrus Bavo gedoopt als zoon Elisabeth van Eell en Sebastianus van Neel, welke laatste "Gallisch soldaat" wordt genoemd. Aangezien hij door pastoor Westhoven ook "Petrus Bavo van der Straaten" wordt genoemd, kunnen we misschien concluderen dat hij uit Terstraten kwam. Pieter was weduwnaar uit een eerder huwelijk met Maria Johanna Duckers en Johanna Catharina weduwe van (de oorspronkelijk uit Hoensbroek afkomstige) Jan Pieter Quaedackers, beiden in 1791 overleden. Uit haar eerste huwelijk bracht Johanna Catharina een zoon mee, uit haar tweede huwelijk werden acht kinderen geboren. Het gezin bewoonde het oude kosterhuis (toentertijd eigendom van de baron) in de dorpskom van Wijnandsrade²⁰. Het was in deze periode ('Franse tijd') dat

¹⁸ Jan G.C. Simonis: *Zielzorgers in het bisdom Roermond 1840-2000* (Sittard 2001) blz.342-343

¹⁹ Vgl. Mariska Jansen: *Boerderij Huntjens op de Vink* in Bulletin Wijnandsrade 5 (1986) 8, blz.209-213

²⁰ Jos. L'Ortye: *de parochianenlijst van Wijnandsrade uit 1813* deel I in bulletin Wijnandsrade 34 (2015) nr.56, blz. 23

er een poosje geen pastoor in Wijnandsrade was en dat kinderen uit ons dorp onder andere ook in Munstergeleen werden gedoopt²¹.

Een andere link met de familie L'Ortye (Swier)

De Munstergeleense familie Halmans is niet alleen aan Wijnandsrade te linken, maar ook (nog eens) aan de familie L'Ortye. Het was immers Jan Hendrik L'Ortye (1814-1882) uit Swier die na zijn (kinderloos gebleven) huwelijk in 1843 met Maria Gertrudis Snackers (1816-1870) uit Aalbeek, in het najaar van 1871 hertrouwde met de bijna dertig jaar jongere Maria Johanna Halmans (1843-1921) uit Neerbeek, dochter van Willem Halmans en Maria Catharina Haagmans. Willem was een oudere broer van voornoemde Johanna Catharina Van Eel-Halmans die het oude kosterhuis van Wijnandsrade bewoonde. Jan Hendrik was aanvankelijk landbouwer in Aalbeek, maar staat later te boek als graanhandelaar in Maastricht ("Langs de Wal", thans Van Hasseltkade)²². Hij zou een rol hebben gespeeld in het 'graankinkensysteem', gericht op het vervoer van graan naar het Land van Herve (!). Hij bezat (in Wijnandsrade) 11,1 hectare grond die een waarde van 228,35 gulden vertegenwoordigde, excl. 62 gulden aan huizenbezit. Daarmee behoorde hij tot de meest welgestelde graanhandelaren en -transporteurs binnen voornoemd graankinkensysteem. Desondanks bleek hij niet te kunnen schrijven²³. Hendrik L'Ortye kwam in de zomer van 1882 te overlijden, 67 jaar oud. Zijn weduwe hertrouwde in 1890 met de oorspronkelijk uit Den Bosch afkomstige maar op dat moment in Maastricht woonachtige sluiswachter Peter Tijbosch, weduwnaar uit een eerder huwelijk (1842) met Godefrida Jacoba Klijn (1818-1890). Maria Johanna kwam in het voorjaar van 1921 op 77-jarige leeftijd in Maastricht te overlijden. Haar tweede echtgenoot was toen ook al overleden.

Besluit

Inderdaad een link (via de familie L'Ortye) met Wijnandsrade. Dat kwam ook aan het licht toen mijn collega uit Munstergeleen mij meldde dat hij in de boerderij aan de Overstraat een familiewapen van de familie L'Ortye had opgeduikeld. Voor hem (toen nog) een 'raadsel', voor mij (op dat

²¹ Jos. L'Ortye: *Dopen tijdens het pastoorloos tijdperk 1798-1802* in: Bulletin Wijnandsrade 33 (2014) nr. 54, blz. 40-45

²² J. L'Ortye en H. Hanssen: *Vijf Eeuwen L'Ortye 1490-1990* (1991) blz.177

²³ Marcel Paulissen: *Kinkenwegen- en kinkenvoerders – handel en vervoer per lastdier in Zuid-Limburg en het Land van Herve in de 18^e en 19^e eeuw* (Masterscriptie Rijksuniversiteit Groningen 2015), blz.66-68; Paulissen meent abusievelijk dat Hendrik van de Vink afkomstig zou zijn. In werkelijkheid was hij een zoon van het echtpaar L'Ortye-Spijkers uit Swier

moment al) een vermoeden. Toen viel mij trouwens ook weer te binnen dat ik die vriendelijke meneer uit Munstergeleen en diens zus ook eens bij Pauline Huntjens op de Vink had ontmoet, toen ik nog pastoor in Wijnandsrade was. Toen ik onlangs met mijn collega Charles' boerderij in Munstergeleen mocht bezoeken, vielen me ook de overeenkomsten met boerderij Huntjens op de Vink op, een huis waarin het (familie-)verleden nog tastbaar aanwezig was en (familie-)roots soms letterlijk nog voor het oprapen lagen. Vooral de (statie-)portretten van afzonderlijke familieleden uit het verleden gaven de indruk nog altijd toe te zien op hun nakomelingen en (zowel letterlijke als figuurlijke) erfgenamen. In de (Huntjens-)boerderij op de Vink (3) hingen indertijd ook van die familieportretten, waarvan die van voornoemde Caspar Hubert L'Ortye (1813-1889) de oudste was. De andere betroffen die van Maria Catharina (Philomena) Haartmans (1843-1921) en haar man Hendrik Joseph Vijgen (1836-1905).

Jos L'Ortye
(oud-pastoor)

Een opname van de hoeve Huntjens uit 2008 (foto: Jan Jansen)

Wynantsrade

voor aanleg en onderhoud van al uw groenobjecten

Alles in één hand, **dat ontzorgt**

Luijten Groentechniek is een dynamisch en energiek bedrijf, dat bestaat uit een team met groene vingers, harde werkers en knappe koppen. Sinds de oprichting in 2003 hebben we al menig project met plezier mogen ontwikkelen, uitvoeren en onderhouden.

Door ons veelzijdige aanbod van diensten, bieden we onze klanten een totaalpakket aan. Zo hoeft je nergens meer naar om te kijken. Alles in één hand... dat ontzorgt!

LUIJTEN GROENTECHNIEK BV

**Thermiekstraat 21,
6361 HB Nuth
(045) 565 0711**

**www.luijtengroentechniek.nl
info@luijtengroentechniek.nl**

Professioneel
en betrouwbaar!

petit

• verbindt ••

• telecom • projectmanagement • IT oplossingen • domotica & beveiliging

Stationstraat 59 • 6361 BH Nuth • T 045 524 23 24 • petitverbindt.nl

DAS MONTAGE

Keukens Badkamers Interieur

Marco Das

Jan Maenenstr. 26
6363 AE Wijnandsrade

06 46 16 66 33

das-montage@ziggo.nl

Sjpreuke van mooder (1)

(foto: Kirsti Heijnen)

Paosje vruig of laat, ze dreegt de zomer aan het gàt.
(Pasen brengt de lente en de warmte mee).

Ei blindj verke vingt ouch waal èns ein eikel.
(Ook een sukkel heeft wel eens geluk).

'n Vette keuken, ei mager testament.
(Waar te duur en te overvloedig wordt gegeten,
loopt het met het vermogen verkeerd af).

Dae der duvel wilt banne, mot rein zin.
(Wie zijn staf wil breken over anderen, moet zelf onberispelijk zijn).

Es eine pesjtoor botermèlk drinkt en 'ne boer wien,
sjtèke ze allebei in gei goud vel.
(Geen verdere toelichting nodig).

Zomaar een greep uit de ontelbare Limburgse volkswijsheden die in de loop der eeuwen aan de keukentafel, bij de open haard, in de kroeg, op het werk, noem maar op, zijn bedacht en aan elkaar zijn doorgegeven²⁴. Humoristisch, spottend, ironisch, met een glim- of grimlach, maar altijd ook relativerend.

Ik kan mij nog goed herinneren dat bij ons thuis op verjaardagsfeestjes wel eens de fout werd gemaakt over de politiek te beginnen. Dat is natuurlijk om problemen vragen! Binnen de korte keren sloeg de vlam dan in de pan en ontstonden er verhitte discussies die niet meer leken te blussen.

Mijn peetoom was daar ook altijd bij. Een vriendelijke, rustige man die nooit aan die heftige woordenwisselingen meedeed en die al dat verbale geweld rustig aan zich voorbij liet gaan. Hij zat er – bij wijze van spreken – bij en hij keek ernaar. En als het bezoek na verloop van tijd moe werd en alle belangrijke politici de revue waren gepasseerd en door de aanwezigen volledig waren afgebrand als praatjesmakers en zakkenvullers en als er dan een korte vermoeide stilte viel, kon hij heel slim en bedachtzaam uit de hoek komen en het ijs breken met een opmerking in de trant van ‘Es sjtruë mèš wiert, lieët ‘t zich vare’. (‘Een omhoog gevallen persoon wil dat ook weten’)²⁵.

Iedereen keek dan eerst verbaasd op naar mijn peetoom. ‘Wat zegt-ie me nou!?’ maar barstte daarna in een opgeluchte lachbui uit; blij dat er een veilige punt kon worden gezet achter de oeverloze discussie. En het verjaardagsfeestje kwam daarna weer in een wat rustiger vaarwater terecht. Tot het moment waarop een andere oom – enkele biertjes later – zo dom was over het voetballen te beginnen. En ook dat is natuurlijk om problemen vragen. Maar ook als die woordenwisseling dan na verloop van tijd volledig uit de hand was gelopen, had mijn peetoom altijd wel weer een sussende spreuk achter de hand.

Hopelijk blijven ze behouden, de volkswijsheden die zo’n wezenlijk onderdeel uitmaken van onze Limburgse volkscultuur. Maar het ergste valt te vrezen. Met het langzaamaan verdwijnen van het Limburgs dialect uit het dagelijkse leven komen ook die mooie en vaak wijze spreuken steeds meer in de verdrukking.

²⁴ Bron: Meister W.J. Vromen – Ernst en humor in het Limburgse boerenleven.

²⁵ Bron: Colla Bemelmans – Nut(h)se kal is geine nôtte kal.

Om een beeld te geven van de rijkdom van onze Limburgse taal volgt hierna een eerste serie van tien spreuken, die door onze secretaris Jo Luijten zijn opgetekend uit de mond van zijn moeder Tina Luijten-Daemen. Een Limburgse in hart en nieren, die haar dialect koesterde en die regelmatig uit de hoek kon komen met prachtige dialectwoorden en leuke maar vaak ook diepzinnige Limburgse spreuken. Tina (Hubertina) Daemen is op 13 maart 1906 in Cadier en Keer geboren. Haar vader Piet (Pieter Hubertus) Daemen had daar een kleine boerderij en haar moeder Maria (Maria Agnes) Cerfontein was naaister en huisvrouw van een gezin met tien kinderen, zes meisjes en vier jongens. Eenmaal getrouwd is Tina met haar man Jan (Jan Jozef) Luijten in 1931 in Ten Esschen (aan de Overlotbroekerweg 53) gaan wonen, alwaar beiden een gezin hebben gesticht met acht kinderen, vijf meisjes en drie jongens. Haar man Jan was mijnwerker op de staatsmijn Emma. Na zijn jonge overlijden in 1960 stond zij er alleen voor, waar zij zich met een enorm doorzettingsvermogen doorheen heeft geslagen. In 1965 is zij terug naar 'haar' Cadier en Keer verhuisd, waar toen ook al haar broers en zussen woonden. Daar is zij op de 26ste oktober 1999 overleden (precies 68 jaar na haar trouwdag op 26 oktober 1931). Tina was een erg godsvruchtige vrouw die een voorliefde had voor de heilige Maria en die ook in de kracht van de natuur geloofde. Daarnaast was het een vrouw die altijd blij heeft gegeven van een grote mensenkennis. En zij had dus iets met taal, wat zich onder andere uitte in het strooien met oude Limburgse volkswijsheden.

Tina Luijten-Daemen (foto: uit het privé-archief van de familie Luijten)

Gelukkig is haar zoon Jo op een gegeven moment 'haar spreuken' gaan opschrijven, zodat het nageslacht er nog altijd van kan genieten. Hierna volgt een eerste greep van tien oud-Limburgse gezegdes uit het spreukenarsenaal van zijn moeder Tina.

Kent u ook oude gezegdes (én hun uitleg)? Dan mag u die aan ons doorgeven, zodat wij die in een volgende editie van dit bulletin kunnen opnemen. (U kunt ze mailen naar jam.luijten@ziggo.nl of w.oehlen@kpnmail.nl).

Wiel Oehlen

(foto: Kirsti Heijnen)

Sjpreuke van mooder Tina Luijten-Daemen

In unne duustere busch is ut good same laope.
(In moeilijke tijden kun je niet zonder goede vrienden).

Inne sjoëene erm en inne dunne derm.
(Je beter voordoen dan je in werkelijkheid bent).

Mit houwe huits-te inne duuvel d'r oet en veer angere d'r in.
(Te streng zijn werkt alleen maar averechts).

Wie ouwer de bok, wie sjtiever 't heur.
(Hoe ouder iemand wordt, des te stijfkoppiger).

Maak neet de rekening te vreug, want dan maks-ze ze twieë kier.
(Reken je niet te vroeg rijk).

Oet mooders döppe is 't good sjöppe.
(Profiteren van anderen).

D'r Sint Tueënis is inne iesmaeker of inne iesbraeker.
(Weerspreuk die betrekking heeft op de 18de januari).

Twieë hane op eine erf gaet noeëts good.
(Meer bazen leidt alleen maar tot tweespalt).

Dae es aezel is gebaore zal noeëts es paerd sjterve.
(Als je voor een dubbeltje bent geboren, word je nooit een kwartje).

Inne tak moste buige es ze nog greun is.
(Met opvoeden kun je niet vroeg genoeg beginnen).

Jo Luijten

Wordt vervolgd

Specialisten kliniek **Mosaderma**

Mosaderma biedt medisch specialistische zorg (dermatologie, plastische chirurgie, vaatchirurgie, pijnbestrijding, huid- & lasertherapie en cosmetische behandelingen) die voldoet aan hoge kwaliteitseisen. Met een ervaren team van medisch specialisten bieden wij de patiënten hoogwaardige zorg met extra aandacht voor goede voorlichting, persoonlijke benadering en korte wachttijden.

Nieuw bij Mosaderma hand pols

Onze plastisch chirurg kan uw hand & pols problemen deskundig behandelen, denk bijvoorbeeld aan het Carpaal Tunnel Syndroom, Trigger Finger, de ziekte van Dupuytren of bijvoorbeeld een ganglion of cyste. Drs. A. Michels zal ruim de tijd voor u nemen en samen met u het gewenste behandelvoorstel bespreken.

Vorstadia huidkanker behandelen met speciaal licht, niet snijden & geen littekens

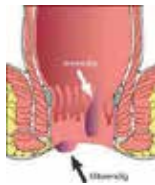
Photodynamische therapie (PDT) is een weinig pijnlijke en effectieve manier om o.a. (beginnende vormen van) huidkan-

ker aan te pakken. De te behandelen huidafwijking wordt belicht met een intensieve rode lichtbundel. De zieke huidcellen sterven na de behandeling af en worden binnen enkele dagen tot weken vervangen door gezonde nieuwe huidcellen.

Kliniek Mosaderma ook expert op het gebied van anale klachten

Op het proctologisch spreekuur wordt aandacht besteed aan klachten van de anus of het anale kanaal, zoals anale fistels, jeuk, aambeien of scheurtjes. 'Ondanks de klachten, zoals branderige pijn of bloedverlies, gaat nog geen dertig procent naar de dokter', vertelt dr. Van Neer. Jammer, want er is veel aan te doen. Met een verwijzing van uw huisarts kunt u bij Mosaderma terecht voor uw eerste consult en aansluitend proctologisch onderzoek.

Patiëntvriendelijke spataderbehandelingen

Mosaderma behandelt veel mensen die te maken hebben met spataderen en ontsteking vaatjes. We zijn in het bezit van het Spataderkeurmerk en hebben veel ervaring op dit gebied. De VNUS Closure Fast behandeling is zeer effectief en geeft nauwelijks bijwerkingen of complicaties. De kleinere aders, de zgn. berkentakjes, kunnen we goed behandelen met behulp van laserlicht

Kliniek Mosaderma

Schuureikenweg 60
6432 HX Hoensbroek
Telefoon 045 - 528 32 97

ZKN Certificaat

Kliniek Mosaderma heeft de audit van **KIWA** succesvol doorlopen en daarmee het **keurmerk van Zelfstandige Klinieken Nederland** behaald.

Specialisten kliniek Mosaderma

Dermatologie
Dr. P. Mulken
Dr. F. van Neer
Mevr. K. Houben (physician assistant)
Mevr. J. Jacobs (physician assistant i.o.)

Plastische chirurgie
Dr. N. Sinsel
Drs. A. Michels

Vaatchirurgie
Drs. J.-P. Biscompte

Pijnbestrijding
Dr. C. Wilhelmi
Dr. V. Fuchs

Huid- en lasertherapie
Mevr. M. van Dael - Meuwissen
Mevr. L. Pelzer

Wijnandsrade

Live your own style!

KAPSALON LA VIE PETIT

OPFERGELTSTRAAT 14 · 6363 BW WIJNANDSRADE · T. 045 577 88 80

WWW.LAVIEPETIT.NL

De Naamse Steen schaftlokaal en b&b

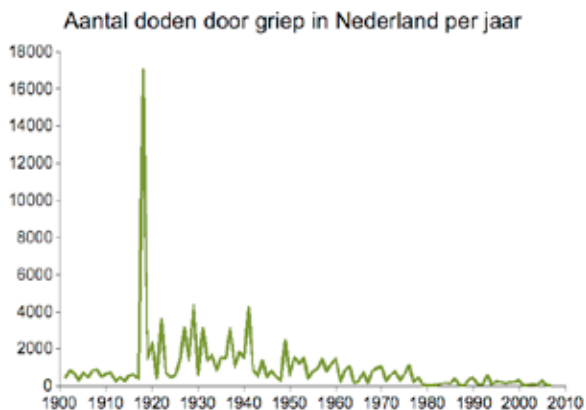
Fer & Brenda Peters

Laar 16
6363CT Wijnandsrade
0031 45 5112440
info@denaamsesteen.nl
www.denaamsesteen.nl

Het Spaanse griepvirus H1N1 hield aan de grens van Wijnandsrade geen halt

1 Inleiding

Het is alweer 100 jaar geleden, dat in 1918, het laatste en ellendigste jaar van de Eerste Wereldoorlog, de wereld getroffen werd door de meest vreselijke en dodelijkste griepgolf aller tijden. Deze zou de geschiedenis ingaan als de Spaanse griep. Een nog niet eerder bekend virus van het subtype H1N1 heeft uiteindelijk geleid tot een wereldwijde pandemie (= epidemie). Nooit eerder stierven zoveel mensen in zo'n korte tijd. De Spaanse griep eiste binnen vijf maanden (augustus 1918 tot januari 1919) meer mensenlevens dan de gehele eerste wereldoorlog (1914-1918) in vier jaar bij elkaar. Wereldwijd stierven er 50 miljoen patiënten aan dit virus. Het officiële aantal dodelijke slachtoffers in Nederland was 21.284. Maar daar komen nog 38.000 mensen bij, die als gevolg van deze griep longontsteking kregen en daarvan niet zijn hersteld. Hierdoor kwam het totale aantal slachtoffers van deze griep in ons land op bijna 60.000 mensen. Het sterftecijfer schoot in 1918 omhoog van 13 naar 17 promille (= per duizend). Als we vervolgens kijken naar het jaar 2009, toen de Mexicaanse griep heerste, een variant van het zelfde H1N1 virus, overleden er in heel Nederland slechts 60 patiënten aan dit virus.

2 Twee golven

De griep kende in 1918 twee golven. De eerste kwam in het voorjaar van 1918. Daarbij ging het om een milde vorm van griep, waarbij mensen een paar dagen ziek waren en er relatief weinig doden te betreuren waren. De tweede griepgolf begon in de herfst van 1918. Deze ging de geschiedenis in als "Spaanse griep". Dit keer bleek de griep niet alleen zeer besmettelijk, maar ook erg dodelijk te zijn. Vooral voor vele jonge personen wereldwijd. Omdat er bij een normale griep juist ouderen dodelijk getroffen werden, verschilde nu het beeld zo sterk, dat artsen weigerden te spreken van een griep. Sommigen dachten aan cholera of tyfus. Anderen zeiden dat het een onbekende, nieuwe ziekte was.

3 Twee kenmerken

De Spaanse griep kon op twee manieren verlopen. Bij de eerste vorm begon ze als een gewone griep met de bekende en de daarbij behorende symptomen, zoals: rillingen, hoesten, hoge koorts, keel- en spierpijn. Zover dus niets bijzonders, maar na vier of vijf dagen veranderde deze normaal lijkende griep dramatisch en kregen patiënten longontsteking, die toentertijd onbehandelbaar was en waaraan ze vaak niet meer herstelden en overleden. Bij de tweede vorm werden ze direct doodziek en het eindigde definitief met de dood. De longen liepen vol met vloeistof en konden daardoor niet genoeg zuurstof opnemen. De ademhaling werd steeds moeilijker en door het zuurstofgebrek kleurde het bloed donkerrood, het gezicht vertoonde rood/bruine plekken, de nagels kleurden zwart en de lippen donkerblauw. Na een paar dagen, soms al binnen een paar uur, overleed de patiënt.

4 Expansie van de ziekte

Eind mei 1918 verschenen er in Nederlandse kranten berichten, dat er in Spanje een geheimzinnige ziekte was uitgebroken die steeds verder om zich heen greep en zelfs doden eiste. Deze mededelingen trokken nauwelijks de aandacht, omdat ze werden overschaduwd door vette krantenkoppen en uitvoerige berichten over de zware gevechten aan het oorlogsfront in Frankrijk en België. De Nederlandse krantenlezers wantrouwden de gecensureerde berichten uit het buitenland en maakten

zich meer zorgen over de voedselschaarste alhier dan over de slachtoffers uit de oorlogsgebieden, die de grens over waren gevlucht naar het neutrale Nederland en om zorg vroegen. De Spaanse ziekte verspreidde zich echter bliksemsnel mede door deze vluchtelingen die uit de bezette gebieden kwamen en de ziekte importeerden. De artsen reageerden geschokt toen ze de taferelen zagen. Patiënten bloedden uit hun neus en oren, en hoestten een bloedig slijm op dat soms wel op ketchup geleek. Intussen trok de griep pijlsnel van oost naar west en van noord naar zuid. Het virus verspreidde zich zo snel dat medische experts spraken over een explosieve situatie.

5 Griepslachtoffers in Wijnandsrade

Huisarts August de Wever, 1874-1947
(foto: uit het privé-archief van J.H.G. Linssen)

In Wijnandsrade waren er in deze periode 45 geregistreerde Spaanse griep gevallen bekend, zo vermeldde een bijvoegsel van de Nederlandse Staatscourant van woensdag 19 februari 1919. Wijnandsrade telde op 31 december 1918 542 inwoners. De artsen die de patiënten hier bijstonden in hun lijden waren Joseph Hubert (Jos) Starmans die sinds 1 januari 1919 huisarts te Nuth was en August Fredericus Cornelius August (August) de Wever die sinds 1903 huisarts te Nuth was. Omdat er geen huisarts in Wijnandsrade was, strekte hun zorg zich ook uit over patiënten van hier. Zij hadden meldingsplicht naar de Staat der Nederlanden van nieuwe gevallen van de griep. We zien in Wijnandsrade gedurende het gehele jaar

1918 13 sterfgevallen. Dit is ten opzichte van de jaren 1917 en 1919 een stijging van bijna 150% . In de twee eerste maanden van 1919 nog 1 sterfgeval als uitloop van de Spaanse griep. Pastoor Noël Pijls (pastoor in Wijnandsrade van 1911 tot 1932) verzorgde de geestelijke bijstand van de patiënten. Hij diende de stervenden het H.Oliesel toe en troostte zijn parochianen.

Toegangspilaren kerkhof met oude ornamenten
(foto: rond 1920, uit het privé-archief van J.H.G Linssen)

Soms waren er uitzonderingen. Bij Anna Constance (Maria) Baggen, een dochter van het hoofd van de Openbare lagere school, die als gevolg van de Spaans griep op sterven lag werd op het sterfbed naast de gebruikelijke zalving tevens het Sacrament van de Eerste H. Communie toegediend door de pastoor. Maria Baggen was toen nog pas 6 jaar en zat pas op de lagere school in de eerste klas²⁶. Dat was de klas van de Eerste H. Communie. Zij stierf op dinsdag 26 november 1918. De overleden parochianen werden na 3 dagen begraven op het kerkhof naast de kerk in Wijnandsrade. Het graf bestaat niet meer.

²⁶ Het verhaal over Maria Baggen, dat in huize Baggen vaker werd verteld door de zussen Elly Baggen (1910-1996) en Gonny Baggen (1916-2003), die beiden later ook in het onderwijs gingen.

Bijvoegsel tot de *Nederlandsche Staatscourant* van **Wensdag 19 Februari 1919, n°. 47.** 1

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK.

sterfte van influenza, acute bronchitis, bronche pneumonia, griepvaccinatie, pneumonie en aandoeningen der leverholte, in totaal, met afzonderlijke vermelding der sterfte aan influenza, waartoe zijn gebracht de gevallen van Spaansche griep in de maanden December, Januari en in September, in October en in November.

De vermelding op de overlijdens van de sterfte aan influenza, acute bronchitis, bronche pneumonia, pneumonie en aandoeningen der leverholte, van 1918, n°. 20, en van 1919, n°. 22, zijn in de hier volgende tabelten ten overzigt gegeven van de sterfte in October en November het eerstvolgende der vijfde van de laatste maanden van elk jaartal.

	1918.	1919.	1918.
Totaal	64,20	1,90	3,00
Amsterdam	37,80	1,41	2,00
Rotterdam	14,52	1,09	1,00
Utrecht	11,71	2,00	4,48
Den Haag	3,21	0,50	0,50
Breda	14,70	0,50	0,50
Leeuwarden	20,77	14,91	0,48
Assen	10,04	15,99	1,47
Groningen	0,00	11,00	0,00
Zwolle	4,80	10,00	4,70
Enschede	6,04	10,77	0,50
Deventer	4,40	19,00	10,50
Arnhem	8,47	21,00	4,50
Lidde	0,00	20,00	1,00
Anders	10,04	22,20	0,00
Altenstein	0,74	22,00	0,00
Vieringen	1,00	20,00	10,00
Elburg	0,00	20,41	0,00
Doorn	4,00	10,00	11,21
Elst	1,71	20,00	0,00

(Uitsnede uit Staatsblad 19 februari 1919 waarin de griepmeldingen werden gepubliceerd (afbeelding: uit het privé-archief van J.H.G. Linssen)

Overledenen volgens het overlijdensregister van de Gemeente Wijnandsrade.

- 1917 5 personen waarvan 1 levenloos geboren
- 1918 13 personen waarvan 12 overleden in periode juli/Dec.
- 1919 6 personen waarvan 1 overleden in periode Jan/febr.

Doodsbericht van Anna Constance (Maria) Baggen , bijna 7 jaar oud (afbeelding: uit het privé-archief van J.H.G. Linssen)

Een inblikje in het overlijdensregister 1918 van de burgerlijke stand van gemeente Wijnandsrade en het begraafboek van de St Stephanusparochie, dat wij raadpleegden, geeft het volgende weer:

Bex, Wilhelmus Hubertus Jacobus overl. 07-02-1918, 53 jaar, echtg. van A Campo, Maria Helena.

Voragen, Bertha 39 jaar overleden te Heerlen op 29-05-1918 Echtg. van Bemelmans, Jan Nicolaas Jozef.

Vroomen, Maria Elisa Felicia, overl. 28-08-1918, 2 maanden (ouders Vroomen-Moulen), begraven op 20 augustus.

Schmitz, Maria Catharina, 41 jaar overl. 06-10-1918, echtg. van Schoumakers, Gerard.

L'Ortije, Hubert Jozef, 3 jaar, overl 03-11-1918 (ouders L'Ortije-Coenen) na een ongeval met een dorsmachine op de Vink.

Steins, Joannes Petrus 60 jaar, overl. 20-11-1918 echtg. van Kleintjens, Helena. begraven op 23 november.

Meertens, Maria Gertrudis 75 jaar, overl. 24-11-1918.wed. van Portz, Joannes Michiels Baggen Maria begraven op 29 november.

Baggen, Anna Constance 6 jaar, overl 26-11-1918 (ouders Baggen-Kersten), begraven op 29 november.

Mulkens, Anna Maria Antonia, 4 jaar overl 30-11-1918 (ouders Peter Hubert Mulkens en Maria Josephina Knarren) begraven op 2 december.

Steins, Peter Hubertus 18 jaar, overl. 01-12-1918 (ouders Steins-Kleintjens) begraven op 4 december

Muijlkens, Hubertus Franciscus Augustinus 21 jaar, overl. 01-12-1918 (ouders Muijlkens-Voragen), begraven op 5 december.

Luijten, Maria Anna Sibilla, 22 jaar, overl 22-11-1918. (ouders Luijten-Hellebrand)

Adriaans, Hubertus Joannes, 4 maanden, overl. 04-12-1918 (ouders Joannes Hubertus Adriaans en Anna Maria Josepha Austen.

Huntjens, Egidius, 17 maanden, overl. 22-12-1918 (ouders Huntjens-Vijgen) begraven op 24 december.

Crijns, Anna Catharina Hubertina 69 jaar, overl. 09-02-1919, wed. Bemelmans Pieter Hubertus. begraven op 12 februari.

6 Misleidende advertenties

Door het plaatsen van misleidende en suggestieve reclameboodschappen in de landelijke dagbladen verrijkten diverse apothekers en farmaceutische bedrijven zich tijdens deze griepperiode. Er werd goed geld verdiend aan de verkoop van kwakzalver-preparaten die de griepsymptomen zouden verminderden en die zelfs een ziekte konden voorkomen. Zo vonden wij de slogan:

"De Griep is een windvlaag des doods. Moet gij er ook onder vallen? Kerels als boomen worden in één dag door de Griep weggemaaid. Moeders, waakt over Uwe kinderen en Uwe huisgenooten. Eén flesch Abdijsiroop heeft reeds duizenden beschermd voor ernstiger ziekten. Verschaf U deze Abdijsiroop vóór Woensdag. Eén minuut kan te laat zijn. Napoleon verloor den slag bij Waterloo, doordat hij even te laat was. Weest Gij op tijd!"

De een zijn dood is andermans brood, zo luidt het gezegde. In dit geval is het de angst voor de dood, die overheerste. In die situatie greep men maar al te graag naar elke strohalm die opdoemde. Er werd van alles aangeboden en het meest bekend was de abdijsiroop. Deze werd vervaardigd door de firma L.I. Akker uit Rotterdam. Ze adverteerden in de dagbladen met de bewering, dat abdijsiroop kon beschermen tegen de Spaanse griep. Wie niet dood wilde gaan, moest snel een fles van dat spul kopen. Er was echter geen enkel bewijs, dat dit ook zo was. Gelukkig zag men later in dat het hier om kwakzalverij ging en daar is de firma van overheidwege op aangesproken.

27

28

(afbeeldingen: uit het privé-archief van J.H.G. Linssen)

²⁷ De Abdijsiroop en het Akkertje waren een uitvinding en gepatenteerd door de Joodse fabrikant Louis Izaak Akker uit Rotterdam. Na zijn dood in 1904 werd het bedrijf voortgezet door zijn zoon Leon Louis Akker.

²⁸ Het latere wereldconcern, beter bekend als Gist-Brocades.

7 Tot slot

Het is niet geheel duidelijk welk percentage van deze overledenen in Wijnandsrade aan een natuurlijke dood is overleden en welke daadwerkelijk door de Spaanse griep. (de sterfte door de Spaanse griep was landelijk gezien voornamelijk in de maanden juli t/m december van 1918 met een uitloper naar de eerste twee maanden van 1919). Als we de periode van juli 1918 tot febr. 1919 bekijken, zien we 13 sterfgevallen binnen Wijnandsrade met een piek in november 1918, in deze maand overleden maar liefst 5 personen en is dus evident aan het landelijke beeld.

Krant Limburgs-Dagblad 5 december 1918, Hubertus Franciscus Augustinus (Frans) Muijkens, (bijna 22 jaren), de dag van de advertentie was ook de dag van de begrafenis (afbeelding: uit het privé-archief van J.H.G. Linssen)

Het Overlijden van Peter Hubert Ste(y)ins op 1 december 1918 (18 jarige leeftijd) moet een slag zijn geweest in het gezin van Steins - Kleintje(n)s. Op het herdenkingsprentje lezen we het volgende: Peter Steins junior stierf na een kortstondig maar hevig ziekbed, voorzien van de laatste Sacramenten door pastoor N. Pijls. Wat verder opvalt is dat er geen geboortedatum staat genoteerd en ook geen sterfdatum en Jaar. Als we het prentje verder analyseren zien we enkel de geliefde moeder, broeders en zusters vermeld staan en dat betekent dus dat vader Peter Steyns senior reeds eerder overleden was.

(afbeelding: uit het privé-archief van J.H.G. Linssen)

Jos Linssen en Jack Jetten

KEMBIT
innovation & intelligence

**vooruitlopen
op verandering**

Hondentrimsalon Lousan

voor een deskundige behandeling van uw hond

Louis en Anita de Rijk

Drummenstraat 2
6363 BA Wijnandsrade
Tel.: 045 - 524 48 67

DE LEKKERE STROOP UIT LIMBURG

Stroopfabriek Canisius Henssen BV

Nagelbeek 6-8
6365 EK Schinnen
Tel. +31(0)46-443 1212

info@canisiusstroop.nl • www.canisiusstroop.nl

Rijlessen van 60 minuten

Erkend instructeur ADHD en Autisme

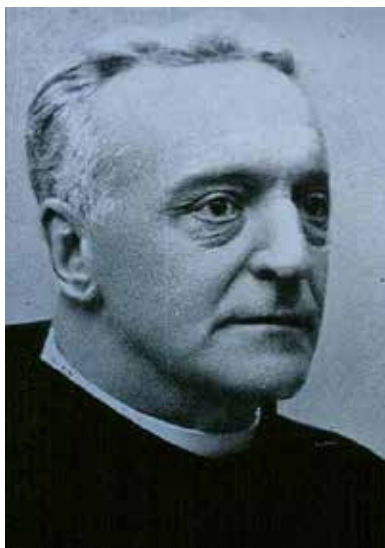
Schakel, automaat en aanhangwagen

www.rijschoolroger.nl | T: 06 473 824 15

Gemengd nieuws

Wijnandsrade 4 september 1928 - De herdenking van het 25-jarig priesterschap van pater Carolus Hoyng, provinciaal der Minderbroeders-Conventueelen, is niet tot één dag beperkt gebleven. Zondag j.1. was te Wijnandsrade, waar de provinciaal in het Juvenaat „Christus Koning” verblijft, feest. Vele afdelingen van de Nederlandse St. Jozefverenigingen in Duitsland, die de missionaris-arbeid van pater Hoyng mochten ondervinden, kwamen met hun vaandels naar Wijnandsrade en werden ontvangen door de plaatselijke fanfare. Voor de ingang van het feestelijk versierde kasteel sprak de burgemeester, de heer Theodor Opfergelt, een welkomstwoord in het Duits, waarna enkele gedichten werden opgezegd. De muziek speelde en een kwartet voerde pieuze zang uit. Burgemeester Habets van Kerkrade, erevoorzitter van de afdelingen, trad op als woordvoerder van de besturen en huldigde pater Hoyng als de onverdroten missionaris, die zowel voor het maatschappelijk als het geestelijk heil van onze mensen in Duitsland arbeidde. Spreker hoopte, dat God deze trouwe dienaar nog lang mocht sparen. Tenslotte wenste hij de Zeer Eerwaarde geluk met de koninklijke onderscheiding, die hem ten deed was gevallen.

Pater Carolus Hoyng OFM CONV (foto: uit het privé-archief van Jack Jetten)

Pater Hoyng antwoordde in een ontroerende toespraak. Hij hoopte, dat onze Nederlanders in Duitsland de kerk steeds als de eerste plaats van bijeenkomst zullen willen beschouwen. Voorts sprak nog de heer Meiten, te Duisburg voorzitter van de Federatie, die hulde bracht aan de arbeid van peter Hoyng. Op initiatief van den heer Van Oorschot, de redacteur van het orgaan van de vereniging, werd besloten om gelden te verzamelen voor een beeld van „Christus Koning”, dat zou worden geplaatst in de tuin van het Juvenaat. In de parochiekerk celebreerde pater Hoyng een solemneel Lof, waarna pastoor Pijls in een korte predikatie aan de verdiensten van de jubilaris herinnerde. Tenslotte werden de bezoekers — meer dan honderd in getal — onthaald. Door de fanfare werd een concert aangeboden.

Wijnandsrade 1 oktober 1860 - Heden ziet het licht het navolgende bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingekomen wetsontwerp strekkende tot onteigening ten algemene nut, ten name van de provincie Limburg, van de eigendommen nodig tot aanleg van de provinciale weg van Meerssen naar Amstenrade, met een zijtak naar Valkenburg, lopende van Meerssen, over Aalsbeek, Nuth en Vaesrade, naar Amstenrade en van Aalsbeek over Hulsberg, tot aan de weg van Valkenburg naar Heerlen, in de nabijheid van Valkenburg door de gemeenten Meerssen, Schimmert, Wijnandsrade, Nuth, Hoensbroek, Schinnen, Amstenrade en Hulsberg.

Wijnandsrade 24 juni 1930 - De auto van de Gruyter bestuurd door een zekere S. is, nadat proces-verbaal van het gebeurde was opgemaakt door de veldwachter, vrij gegeven. Bij informatie in het St. Jozefziekenhuis te Heerlen hedenmorgen werd medegedeeld, dat het slachtoffer van B. het goed maakt.

Wijnandsrade 21 maart 1977 - Bij motorwegraces in het Limburgse Wijnandsrade is zondagmiddag een vrouw om het leven gekomen en raakten vijf andere toeschouwers gewond, van wie twee ernstig. Het ongeluk gebeurde tijdens de wegrace in de 750 cc-klasse. Een van de deelnemers kwam ten val. Zijn motor schoot het publiek in. De motorcoureur werd eveneens met verwondingen in het ziekenhuis te Heerlen opgenomen. De wedstrijd in de 750 onder auspiciën van de Nederlandse Motorsport Bond, werd onmiddellijk gestaakt. De race in de zijspanklasse werd later nog wel gehouden.

Wijnandsrade

Wijnandsrade 21 januari 1932 - Door het R.K. Schoolbestuur alhier werd benoemd tot tijdelijk onderwijzeres aan de katholieke bijzondere school mej. J. Drees uit Maastricht.

Wijnandsrade 5 maart 1931 - Ook het beeld van het kleine plaatsje Wijnandsrade wordt gemoderniseerd. In de kom zijn enkele groote verbeteringen aangebracht. Eén daarvan is de nieuwe school aan de panhuisvijver, waarop thans een 90-tal leerlingen gaan en die gebouwd werd naar ontwerp van den architect Beurskens te Sittard. Zoals bijgaande foto toont, past de school zich zeer goed aan bij het landelijk cachet, dat Wijnandsrade draagt.

*De R.K. Lagere school te Wijnandsrade in 1931
(foto: uit het privé-archief van Jack Jetten)*

Wijnandsrade 8 februari 1983 - Ondanks het zieltogende bestaan van de officiële carnavalsvereniging De Veldkretzers wordt dit jaar toch carnaval gevierd in Wijnandsrade. De Stichting Gemeenschapshuis Wijnandsrade heeft, in samenwerking met de oudervereniging van de lagere school en andere dorpsbewoners, gezorgd voor een vierdaags carnavalsprogramma in het gemeenschapshuis. Belangrijk daarbij is

vooral dat de carnavalsviering voor de jeugd van Wijnandsrade ook dit jaar kan doorgaan. Zaterdag wordt in het gemeenschapshuis een jeugdprins uitgeroepen en aansluitend daaraan trekt een kinderoptocht door Wijnandsrade Na die optocht worden in het gemeenschapshuis de prijzen uitgereikt en treedt troubadour Jean Keulen op. 's Avonds is een carnavalsbal met de formatie Red River. Ook zondag, maandag en dinsdag worden in het gemeenschapshuis carnavalsbals gehouden met als extraatje zondagmorgen een carnavalistisch frühschoppen. Getracht zal worden om vóór het carnavalseizoen van volgend jaar weer een gezonde carnavalsvereniging op de been te krijgen.

Wijnandsrade 26 augustus 1931 - De 21-jarige knecht T. G., die bij de landbouwer B. alhier onlangs in dienst getreden was, vertrok dinsdagnacht met de noorderzon en nam een jas van een van zijn medewerkers mee. Aangifte bij de politie volgde.

Wijnandsrade 19 juli 1949 - Op 24 Juli aanstaande zal de bisschop van Roermond Mgr. Lemmens om 10 uur in de kapel van het college „Christus Koning” te Wijnandsrade de H. Priesterwijding toedienen aan: Frater Theophilus Pompe, Utrecht, Frater Amandus Bunck, Amsterdam en Frater Anselmus Schrijen, Hoensbroek, allen van de Orde der Minderbroeders Conventuelen.

Wijnandsrade 2 augustus 1948 - In het college “Christus Koning” van de Paters Minderbroeders Conventuelen werd afgelopen zondag een geslaagde zelatricendag gehouden. Zelatrices van het maandschrift „Padua” waarvan de opbrengst ten goede komt aan de opleiding van priester-studenten, waren uit alle delen van het land naar Wijnandsrade gekomen. Ongeveer 120 zelatrices woonden zondagochtend de hoogmis bij, welke door de provinciaal van de Minderbroeders Conventuelen, de hoogerwaarde. pater Willibrordus Lendemeyer werd opgedragen. Na een gemeenschappelijke koffietafel had een korte bijeenkomst plaats, waarop het woord werd gevoerd door pater provinciaal, de paters Hubertus Janssen en Albertus van Kuyk, administrateur en redacteur van het maandschrift „Padua” en pater Hieronymus van Vliet uit de missie op

Java. Na een gezellige autotocht door Zuid-Limburg werd in het college "Christus Koning" een plechtig sluitingslof opgedragen.

Wijnandsrade 3 mei 1988 -- De leerlingen van de St. Stefanusschool adopteren de oorlogsgedenksteen die in september 1986 is opgericht aan de Opfergeltstraat. De steen is opgericht ter nagedachtenis van een zestal Britse RAF-militairen, die tijdens de *oorlog* in Wijnandsrade; met hun vliegtuig zijn verongelukt. De adoptie is een initiatief van "De Vrienden van Wijnandsrade", het plaatselijk kerkbestuur, het Oranje Comité en het bestuur van de Basisschool St. Stefanus. De overdracht vindt plaats om 18 uur bij het monument. Om 18.30 uur wordt een herdenkingsmis opgedragen in de parochiekerk. Na de mis vindt bij het monument de dodenherdenking plaats.

Uit het privé-archief van Jack Jetten

Treurig

In de nacht van 10 op 11 oktober hebben anonieme vanden ingebroken in de Isidoruskapel van Swier. Met ruw geweld hebben zij daarbij de ingang van de kapel geforceerd en het offerblokje uit de muur gerukt. De aangebrachte schade bedraagt het veelvoudige van het buitgemaakte geldbedrag.

Het bestuur van de Stichting tot Behoud van de Isidoruskapel heeft aangifte gedaan bij de politie en het herstel voortvarend ter hand genomen.

De redactie

Swierse herinneringen

Het is bijna niet meer te geloven maar er is een tijd geweest dat het kleine Swier een eigen voetbalvereniging heeft gekend. 'Forward' heette die club. Moderner kan het haast niet klinken. Swier heeft zelfs een tijdlang in de competitie mee gedaan. Tot het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog heeft het plaatselijke elftal de velden van de naburige dorpen en gehuchten onveilig gemaakt. Vooral de derby's tegen het naburige Ten Esschen, Weustenrade, Wijnandsrade en Grijzegrubben spraken tot de verbeelding en eindigden vaak in tumult. Er zijn tijden geweest dat de mensen alleen al bij het noemen van de naam 'Troja' (de voetbalclub van het naburige Weustenrade) spontaan hartkloppingen kregen.

De thuiswedstrijden van 'Forward' hebben op verschillende locaties plaatsgevonden, waaronder een weiland aan de voet van de Brommelenberg; daar waar nu nog de resten van een oude kazemat aan de Tweede Wereldoorlog herinneren. Veruit het langs heeft een hobbelige wei aan de andere kant van het gehucht als speelterrein dienst gedaan. Dat veldje lag achter het huis van de familie Gerards-Vromen (met de mee voetballende zonen Frans, Roger en Sjeng²⁹) en het liep vrij steil af naar de lager gelegen Bissebeek. Uit de overleveringen valt af te leiden dat het weiland een verloop heeft gekend van tenminste tweeënehalve meter en dat je vanaf de eigen helft de goal van de tegenstanders niet kon zien. Maar dat was voor de plaatselijke jeugd geen belemmering om er te voetballen, zo gauw zij daar de kans toe kreeg. In hun schaarse vrije tijd trokken alle jongens, zo nodig aangevuld met enkele stoere meiden, het glooiende weiland in om met – en vooral tegen – elkaar te ravotten en te voetballen tot de nacht viel. Over spelregels en terreinomstandigheden werd niet moeilijk gedaan, de grootste koeienflatten werden provisorisch gespreid en het speelveld liep door tot aan de begroeiing rondom de Bissebeek. Op de zondag ging het 'voor de echt', na het verplicht bijwonen van de Hoogmis, tegen een tegenstander uit de buurt.

Een sterk verhaal wil dat 'Forward' thuis onverslaanbaar was. De thuisclub leverde in die tijd altijd de scheidsrechter en die van Swier zorgde er dan wel voor dat 'Forward' altijd in de tweede helft bergaf mocht spelen en dat de wedstrijd zo nodig wat langer duurde; telkens zo

²⁹ De huidige Bongard 9.

lang dat 'Forward' nooit een thuiswedstrijd met een verloren stand heeft hoeven af te sluiten.

Naar hun uitwedstrijden gingen de spelers van Swier (en trouwens ook die van Wijnandsrade) te voet of op de fiets, of – als dat te ver weg was – per vrachtwagen. Die gemotoriseerde tochten waren vaak slopender dan de daaropvolgende wedstrijd. Twee van de nog maar weinig overgebleven 'ooggetuigen', Math Marell en Zef Meessen, herinneren zich dat de spelers uit Swier en Wijnandsrade eind jaren veertig, dus vlak na de Tweede Wereldoorlog, bij hun uitwedstrijden mochten plaatsnemen op een provisorisch tot bus omgebouwde vrachtwagen. Achterop de open laadbak daarvan was dan een voorraadje losse keukenstoelen neergezet, waarop de selectie mocht gaan zitten; voor een woeste tocht over onverharde wegen, onbewaakte spoorwegovergangen en opvallend veel scherpe bochten die door de chauffeur met gierende remmen maar vooral met een satanisch genoegen werden genomen. Meestal kwamen de spelers gesloopt en onder de blauwe plekken bij de tegenstander aan. Eigenlijk alleen de chauffeur stapte nog fris en ongeschonden 'uit de spelersbus'. Voor zover de voetballers van Swier en Wijnandsrade nog konden lopen, hadden zij het bij aankomst drukker met het achtervolgen van hun chauffeur dan met de wedstrijd die voor die dag nog op het programma stond.

Ook al voetbalden ze al een tijdje bij Wijnandsrade, in 1949 is het Swierse 'Forward' opgegaan in de voetbalvereniging van Wijnandsrade die in dat jaar, onder de naam 'Rooms Katholieke Voetbal Vereniging Wijnandia' (RKVV Wijnandia), is opgericht en ingeschreven bij de nationale voetbalbond. Het voetbalveld achter 'huize Gerards' werd weer koeienwei en de spelers van Forward verkasten met hun nieuwe clubgenoten uit het dorp naar het eerste veld van RKVV Wijnandia achter het plaatselijke kasteel.

De jonge vereniging heeft een nogal wispelturige start gekend, want dat verblijf achter het kasteel heeft maar een jaar geduurd. In het daaropvolgende seizoen (1950-1951) streken de voetballers neer op het grondgebied van de kasteelhoeve 'Nythuizen', een jaar later voor drie seizoenen (1951-1954) nabij hoeve 'De Nieuwe Bongard', in de seizoenen 1954-1957 weer terug achter het kasteel, in het seizoen 1957-1958 opnieuw nabij 'De Nieuwe Bongard' en in de jaren 1958-1962 op een veldje achter de lagere school. In 1962 nestelde RKVV Wijnandia zich in het 'Burgemeester Cortenraad Sportpark', waar het sindsdien stevig is wortel geschoten en alwaar het dit jaar afgetekend en ongeslagen kampioen is geworden in de vierde klasse B.

De locatie nabij de kazemat aan de voet van de Brommelenberg
(foto: Kirsti Heijnen)

Zef Meessen in de huiswei van de familie Gerards-Vromen die in de jaren dertig
van de vorige eeuw als voetbalveld heeft dienst gedaan (foto: Wiel Oehlen)

Wijnandia

Ik ben een paar jaar geleden van Swier naar Voerendaal verhuisd, waar ik nu pal tegenover het plaatselijke sportcomplex woon. Dat is ook de uitvalsbasis van de 'Rooms Katholieke Voetbal Vereniging Voerendaal' (RKVV Voerendaal), die in het afgelopen seizoen in dezelfde klasse als Wijnandia uitkwam en lang heeft meegestreden om het kampioenschap.

Toen Wijnandia in de tweede seizoenshelft in Voerendaal op bezoek kwam, vond ik dat een leuke aanleiding om weer eens naar het voetballen te gaan kijken. Ik weet niet of er nog spelers uit Swier op het eerste staan, maar mede vanuit haar ontstaansgeschiedenis is en blijft Wijnandia toch mijn clubje. Het stond op die zondag al stijf bovenaan en Voerendaal maakte alleen nog maar een theoretische kans op het kampioenschap. Het was een pittig duel dat lang op een doelpuntloos gelijkspel leek af te stevenen. Ik stond tussen een groepje nieuwe vrienden en bekenden uit Voerendaal en ben die middag lelijk in de fout gegaan.

Het was al diep in de tweede helft toen Timo van Gils van Wijnandia uitbrak en het enige en achteraf beslissende doelpunt scoorde. Ik liet mij daardoor zo meeslepen, en vergat op dat moment voor even waar ik stond, dat ik een van mijn Voerendaalse vrienden juichend om de nek ben gevlogen. Dat had ik dus niet moeten doen. Ik heb mij daarna als een Rodafan gevoeld die per abuis in het supportersvak van MVV was terecht gekomen.

Het heeft best wel een tijdje geduurd eer mijn nieuwe buurtgenoten mij weer vriendelijk gedag zeggen en een praatje met mij maken. Gelukkig is Wijnandia gepromoveerd en speelt het voortaan in een andere klasse dan Voerendaal.

Wiel Oehlen

(met dank aan Math Marell en Zef Meessen)

g

Ca. 1948

1. Chris Kerens, 2. Sjeng Scheepers, 3. Zef Jongen, 4. Wiel Bruls, 5. Harry Driessen,
6. Frans Gerards, 7. Johan Bruls, 8. Helmut Hermens, 9. Louis Driessen, 10. Harry Habets,
11. Wiel Bruls, 12. Martin Driessen, 13. Huub Neven, 14. Harry Kickken, 15. Albert Driessen,
16. Johan Habets.

Groepsfoto van een voetbalelftal met spelers, allemaal afkomstig uit Swier
(foto uit het archief van Hubert Gerards)

Bouwbedrijf Gerards

Wijnandsrade 06-46190862

Voor al uw bouw-
of verbouwplannen?
Bel ons voor een vrij-
blijvend gesprek.

www.bouwbedrijfgerards.com

AAN DE
MEULE
RESTAURANT

Hier uw advertentie?

Heuts Assurantiën

Voor een
verzekerd
bestaan...

VERZEKERINGEN
HYPOTHEKEN
PENSIOENEN

Heuts

NUINHOFSTRAAT 88
NUTH
HOOFDSTRAAT 103
LANDGRAAF

045 - 524 46 36

zekerheuts.nl

Sponsors

Wijnhuis L'Ambiance Hulsberg
Autobedrijf Marc Mennens Wijnandsrade
Verloskundigen Greven/ Slabbers Wijnandsrade
Friture De Ziepe Nuth
Smink Architecten Hulsberg
Feuler Dakwerken Nuth
Pingerhoeve Nuth

Begunstigers

Kapsalon Boermans Wijnandsrade
Klussenbedrijf Maessen Wijnandsrade
Huisarts P. Hobus Wijnandsrade
Picoplast Wijnandsrade
Schoonheidssalon Tonny Bussen Wijnandsrade
Fysiotherapie Jopie Diederens Nuth
Gitek Sport Nuth
Lugé Haarden Wijnandsrade
Autobedrijf Jo ten Oever Nuth
Transpo Nuth
't Sjnusterieke, Wijnandsrade
Moonen Bouw Nuth
De KJERO Bouw Wijnandsrade
Adviesbureau Storms Nuth
Marell Elektrotechniek Wijnandsrade

Het bestuur en de redactie bedanken de adverteerders, begunstigers en sponsors voor hun financiële bijdrage!

Deze publicatie is mede tot stand gekomen met medewerking van drukkerij Jacobs uit Schimmert.

Heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade

Opricht op 22 december 1981 als de stichting Vrienden van Wijnandsrade, sinds 1994 notarieel geregistreerd als een heemkundevereniging

Rekeningnummer

NL 57 RABO 0137 7984 90 voor donaties en de betaling van boeken (e.d.),
NL 43 RABO 0137 7363 71 voor de betaling van de contributie, ten name van Heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade.

Website: www.vriendenvanwijnandsrade.nl

Dagelijks bestuur

Voorzitter Wilfried Dabekaussen (045 - 524 13 20), secretaris Jo Luijten (045 - 524 24 29, Mascherelstraat 16, 6363 AW Wijnandsrade, jam.luijten@ziggo.nl), penningmeester: Rein Krikke (045 - 565 01 21), ledenadministrateur: Ria Marell (045 - 524 51 67)

Algemeen bestuur

John Bruls (045 - 524 38 57), Louis Cordewener (045 - 524 10 55), Nicolle Driessen (045 - 527 43 80), Hubert Gerards (06 - 5349 3374), Karien Goessens-Schrijen (06 - 1310 8958), Jack Jetten (045 - 524 11 35), Henk van Malkenhorst (045 - 524 23 44), Math Marell (045 - 524 17 05), Wiel Oehlen (045 - 524 48 98), Jos L'Ortye (0475-401 221), Esther Steins (06 - 2345 4919)

Erevoorzitters

F. Cortenraad, J. Jansen (†)

Ereleden

J. Berger, H. Beckers (†), H. Binderhagel, T. Bloebaum-Habets (†), E. Brongers (†), E. Coenen-Vaessen, G. Cox, J. Habets (†), M. Jansen, J. Jetten, T. Kickken-Senden (†), H. Kuijpers, J. Luijten, H. van Malkenhorst, M. Marell, Z. Marell (†), Z. Meessen, W. Oehlen, J. L'Ortye, J. en A. Pijls-Emonds, Chr. Rutten, A. Teheux, H. Vos, J. van der Zee (†)

